

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félfévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félfévre 10 ft., évfolyamra 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Berzsenyi Dániel.

(1780—1836.)

Jövő májusban állítják fel Pesten a nemz. Muzeum kertjében Berzsenyi mellszobrát s a jövő nyáron fog felavattatni a niklai temetőben emelendő síremléke. Jó lesz, ha addig is közelebről megismerkedünk ez elhunyt jelesünk életével, érdemeivel.

Berzsenyi Dánielt, kinek nevét lapunk mai számának homlokára tűztük, régóta legnagyobb nemzeti költőink egyikeül ismeri, kedveli a magyar olvasóközönség, — és nem is ok nélkül, mert senki sem tudta az ő-kor fennkölt, nemes izlését költészetünkbe oly sikerrel beleoltani s a klasszikai tanulmányokat nemzeti geniusunkkal oly szép összhangzásba hozni, mint ő. Mézédességű és kristálytisztaságú művei a magyar szellemnek mindig legbecesebb termékei közé fognak soroztatni, s valamint remekeltek költészetünk kora hajnalán, úgy irodalmi kincsek és példányok maradnak mindörökké!

E legkitünőbb ódaköltőnk, ki ezen irodalmi nemben és az epistolakéban a versenyt a világirodalom jeleseivel bátran kiállhatja: született Vas megye kemenesaljai Hetye helységében, 1780. maj. 6-án, régi magyar nemes családból. Atyja, a görög és római irodalmat kedvelő, mivel és lelkes férfi, már korán költötte fel benne a szigorú erény és honszeretet érzelmét. Azonkívül, tudván hogy erős lélek csak erős testben lakhatik, gyenge és egyetlen fiát mozgás és szabad élet által kívánta edzeni, s csak tiz éves korában küldte a soproni iskolába, hol idősb társait a tanulásban nemsokára játszva utólérte, testi ügyességben és éneklésben pedig mindnyáját felülmulat. De testi és szellemi erejének érzete csakhamar vásottságra ragadta s a köznap élet korlátaiból ki-kika-

BERZSENYI DÁNIEL.

patta; miért atyja, szükségesnek látta szülőfalujába visszavinni, hol a klasszikusok mellett, leginkább magyar verseskönyveket olvasgatott. Esztendő mulva megint Sopronba küldték s Victorisz Jonathán tanár, kinek figyelmét a gyermek nemesebb ösztönei ki nem kerülték, magához vette a szónoklati osztályba. De ő az iskolai tanulmányok helyett csak azt folytatta, mihez hajlamai vonták; mindazáltal gyakorlatból ragadt reá annyi latin, hogy Horatiust megérthette; Gessner nyelvét pedig a soproni német leányoktól sajátította el. Majd a Kis János által alapított magyar társaság tagjává levén, titkon verselni is kezdett. De ezalatt az iskolai tanulmányok maradtak, s apja, mint hanyag tanulót 1796-

ban végkép haza vitte a gazdasághoz; azonban a római remekírók iránt viseltető vonzalmát látván, maga olvasta vele a próza-írókat — de a verselőket mellőzte, kikkel tehát a lánglelkű ifju éjjel lopva társalkodott. Előint csak kisebb lantoskölteményeket irt, de az 1790—2-ki zajos időkre következett lankadáson elkeseredve, másfelül Virág Benedek példáján büzdülve, zengte „A magyarokhoz“ czimzett elragadó szépségű odáját, mely később az összes nemzetet megrázta s egy egész korszak jelmondatául szolgált. Hanem 1797-ben a szombathelyi sikon táborozó felkelt nemesség látára visszavonta vadjait, s „A felkelt nemességhez“ és „Herczeg Eszterházy Miklós-hoz“ intézett költeményeiben hazafiúi örömet lelkesedve tolmácsolta.

De az ifju korán és hatalmasan fejlődő szelleme nehezen tűrhette az atyai ház korlátait s kettőjük viszonyába végre is szakadást hozott be. Berzsenyi 1800-ban társasági jószágára Sömjénbe

zött át s a tizennégy éves Dukai Takács Zsuzsánnát nőül vévén, annak részjóságait is átvette s itt élt gyermekeinek és gazdaságának, mellesleg folyvást tanulva és dolgozva, nyolcz esztendeig, midőn, atyja halálával, lakását Somogy megyébe *Niklára* tette át. Ekkor irt költeménye, „*Bucusi Kemenes-aljától*,” Berzsenyinek — sőt az összes magyar lantnak legszebb darabjai közé tartozik.

Habár tehát már jó idő óta s szép sikerrel dolgozott, műveit egész 1805-ig titokban tartotta, mikor azok véletlenül komája, a már akkor tekintélyes nevű költő Kis János szeme elé kerültek, ki bennök a hivatást és ihletet rögtön megismerte és becses fölfedezését az irodalom patriarchájával, Kazinczyval is közölni el nem mulasztotta. Kettőjük buzditó elismerésétől ösztönözve aztán Berzsenyi egész tehetségét költészetének szentelte, s 1812-ben összes versei kiadására is elhatározódott, mit a következő évben, a pesti és székesfehérvári lelkes növendékpapság segélyével, *Helmezy Mihály* eszközölt; mert még akkor nálunk ilyen mű kiadásokra könyvtáros nem vállalkozott! — Ezt megelőzőleg a költőt több rendbeli külső, belső csapás érte; a hirhedt „*Mondolat*” által irodalmi pályája is erős megtámadásban részesült, de mindezek lelki erejét megtörni képesek nem voltak; néha a költészettől sok időre elvonták. — Azonban költeményei a közönségnél és az irodalomban szokatlan tetszést arattak; mi őt, Horatius mindenben hű követőjét, a helyett, hogy elbizakodásra ragadta volna, maga iránt kételkedővé tette. „*Versseim* — írja Kazinczynek — mindenütt kedvességet találtak; de félek, hogy igen közönségesek, minthogy igen közönségesen tetszenek.” — 1816-ban jelent meg, ugyancsak *Helmezy* által, verseinek második bővített kiadása. — Majd az Erdélyben hirdett drámajutalmak figyelmét e térre irányozták, de megkezdett színműve elbetegedése miatt félbenmaradt, s az azelőtt oly ép világnézetű és egészséges testalkatú férfinak sajátságos bukór fejlett ki, melyhez később utközben feldőlés s hibás gyógyítás miatt hagymáz is járulván: eredménye több évig tartó bágyadság és hallgatás lett. — Azonban a boldog emlékezetű gróf Festetics György meghívására mégis jelen volt a keszthelyi Helikon első ünnepén.

Megérkeztek a nemes és emelkedett lelkű főur az utczára sietve, fedetlen fővel fogadta a nemzet költőjét, ki lelki rugékonyságát ezen tul kezdte ismét visszanyerni. — De következett verseinek bírálata Kölcseytől az 1817-ki „*Tudományos Gyűjtemény VII.*” kötetében, s a — bár tisztelettel párosult — szigor és őszinte tárgyilagosság az eddig csak magasztalt költő nyugalmit mértéken tul megzavarta s Berzsenyit magához és vélt ellenfeleihez nem való lépésekre ragadta; végre pedig nemcsak a jószándéku s tiszta keblű Kölcseyvel, de Kazinczyval is kellemetlen surlódásokba hozta, miket egészen kiegyenlítani később sem sikerült, ámbár Berzsenyi, zavart egészségére s dult kedély-állapotára hivatkozva, előbbi állításainak nagy részét módosította.

Ezentul csak néha napján jelent meg egy-egy verssel. Utolsó költeménye a *gr. Majláth János*hoz irt óda, 1830-ból, mely még ki nem száradt költői érről tesz tanubizonyságot; a minthogy nem is a lélek laukadása, hanem kedvhiány némitotta el.

A magyar Tudós-társaság felállítása új munkásságra birta. E nemzeti intézetben t. i. 1830. november 17-én, a bölcselmi osztályban első vidéki rendestagul választatván, számos széptani művel s „*Poetai harmonistica*” czim alatt nagyobb dolgozattal is gyarapította e nemben szegény irodalmunkat. 1833-ban, midőn Széchenyi hathatós ujjmutatása az anyagi állapotokra irányozta a közfigyelmet: *A magyarországi mezey szorgalom némely akadályairól* értekezett.

Egészsége ismét megrendülvén, 1836-ban a budai fürdöket akarta használni, s egyszersmind irodalmi barátait viszontlátni; de szándékát a halál meggátolta, s azon évi febr. 24-én eloltotta sok keserűségtől zaklatott életét.

A Tudós-társaság a felette mondandó emlékbeszéddel *Kölcseyt* bizta meg, ki az 1836., sept. 11-ki közgyűlésben hozta engesztelő áldozatát a rá igazságtalanul neheztelt költő emlékezetének. — Munkáit 1842-ben *Döbrentei Gábor* gyűjtötte össze: „*Berzsenyi Dániel összes művei*” czim alatt, jegyzetekkel, melyekben, az érthetetlen és kifacsart nyelvezetet leszámítva, sok kedves vonás és érdekes életrajzi adalék található. Verseinek, szép aczélmetszetű arcképpel ellátott ötödik teljes és hű kiadását közelebről a nagy költőhöz méltó külsővel és összeállítással *Toldy Ferencz* eszközölte.

Z—y K—ly.

Oh hogy hagyjam én itt . . .

(Eger, augusztus 11. 1859.)

Oh hogy hagyjam én itt ezt a csendes helyet?
Ugy tartóztat minden, úgy kér, hogy ne menjek . . .
Egy-egy régi emlék ráborúl szívemre,
Mint haló anyára a szerető gyermek . . .
Es én érzem a kint, azt a tenger mély kint,
A mit nem is képzelt soha árva lelkem —
Reszketve ver szívem . . . köny ragyog szememben . . .
Mind hiába! innét el kell nekem mennem.

Jönnek jó barátim sötéten, borúsán —
Arcaiknak gyásza mondja, hogy: szeretnek . . .
Es általkarolnak esdeklő szavakkal —
Érzem forróságát hulló könyeiknek . . .
Lefestik előttem a zajgó világot
Ezer csalódással, ezer szenvedéssel . . .
Mondják, hogy az tenger; — az öröm, a remény
Benne olyan könnyen, oly hamar merül el . . .

Es én hiszem — tudom, hogy igazat szólnak —
Látom a jövőnek vadon pusztaságát,
A melyen borongó szemem világa
Egy biztató zöld fát, egy virágot sem lát . . .
Sejtem: a szerencse ellenséggemmé lesz,
De mit bánom én azt? elélek nélküle —
Majd tán kárpótlásul poraim halmára
Egy emlékfát ültet — velem kibékülve.

Megyek tehát, megyek . . . hogy is maradnék itt!
A hol minden óra, mint vérengző kánya —
Szívemet: ez árva szenvedő galambot,
Mint hű martalékját körül- körülszállja . . .
Hol a kis lelkeknek haldokló részvéte,
S halvány irigysége, mint valami rémváz,
Nyomaimban lépked — siet, hajt, üz, kerget —
S a nyugalom édes karjaiból felráz . . .

Megyek, s ha majd egykor terhes utaimban
Elfáradva végkép, csüggedés környékez —
Lelkemet elküldöm hozzátok, barátim,
Hogy hozzon egy fátyolt égő könyeimhez,
S e gyengéd fátyollal: az emlékezettel
Letörölöm arczomról, szívemre boritom . . .
Es pihenni fogok, legalább egy perczre.
A multon: e kedves szép virágos siron!

Somogyi Ignác.

Egyes kiszakasztott lapok a történet könyvéből.

I. A nemzet gyásznapja. *)

Sokszor megirt eseményről beszélek, olyanról, melyre valahányszor visszagondolunk, kínos fájó érzet rezgi át keblünket. — Nyissuk föl csak ama fekete könyv vérbetűkkel írott lapjait, nézzünk bátran szemébe azon nagyszerű eseményeknek, melyek ott ama lapokon oly békésen fekszenek egymás mellett, és mondjuk el még egyszer azt a nehéz halálharcot, mely Mohácsnál vívatott, és a melyben a magyar dicsőség fényes napja leáldozott!

1526-ban II. Lajos ült a királyi székbén; széplelkű, de gyöngye fejedelem volt; alatta Magyarhon olygarchái, a büszke főurak, tőle függeni nem akartak; egymással civakodtak, viszátkodtak. Mindenütt a meghasonlás, gyűlölség, pártoskodás dult e hazában, még a köznemesség között is; külföldi születésű tőzsérek, zsidók, izmaeliták kincseket halmoztak össze az ország közjóvedelméből, senki sem volt szegényebb az országban a királynál. E szomorú viszátkodások a nemzet bukását mindinkább siettették, a rákosi és hatvani országgyűlések már nem tudták azt feltartóztatni, csak a legszomorubb képét mutatták az általános felbomlásnak; vakon rohant a magyar az önásta sirba, a sors úgy akarta . . .

E nagy zürzavar közepett egyszerre egy általános rémhir terjedt el az országban: „*jó a török!*”; a nagy nevű Szolimán 300,000 emberrel az ország határánál állott, a végvárok egymásután estek kezeibe, senki által fel nem tartóztatva; e hirre a főurak közül többen — kiknek kebleikből a hazaszeretet szent lángja még ki-nem aludt — fegyverhez nyultak, s gondolkodtak a módról, a hazát megmenteni; a nagyobbbrész könnyelműleg nézte a veszélyt, mely az országot elárasztani készült, — Budán az ország főváro-

*) Források: Buday Ézs., Szalay L., Jókai M. „Magyarország történetei.”

sában vigadtak, lakmároztak; atyjok jó példáját követték a nagy reményű magzatok, a kalandszomjas mágnás ifjak, és a félvér mágnás-gyerekek, kik unalom-üzés végett török fejekre koczkáztak és fenyegetöztek rettentő módon, hogy majd mikint fogják ökszta ököllet agyonverni és szétmorzsolni a rongyos jancsárhadat. Ily kicsinyes forgácsolásban nyilatkozott a tetterő. — A köznemesség zajos megye gyűléseket tartott, elvesztett jogaikat szabadságukat emlegették, a főurakat szidták, kárhoztatták, mint akik — véleményük szerint — egyedüli okozói voltak jogaik elvesztésének; ha egy jobb hazafi a haza védelmére egyesülésre hívta fel őket, azt menten megtámadák, harsány szavakkal ledorongolták. Ilyen volt ekkor a nép!

Mig ezek bent az országban történtek, azalatt Szolimán Eszéknel átkelt a Dunán, s mint tengerhulláma, vészthozólag hömpölygött serege beljebb beljebb az országba. A királynak még mi serege sem volt, lassanként gyülekeztek táborába a főurak bándériumaikkal. Eljött Tomory Pál a hős érsek, Szalkán László a primás, az ifju Perényi Ferencz nagyvárad püspök, Bebek Ferencz s több egyházi méltóságok; a főurak közül a Drágfiak, Batthyányak, Perényiek, Drugethek, Tahy, a deli Zápolya György, a nagy erejű Ráskay Gáspár, a vitéz Török Bálint, és az ő eredetű hirneves hős Kállay János s több főurak mint a nemzet jobbjai. Nem messze a király táborától mintegy 16 mérföldnyire Szegednél állott Zápolya János, az erdélyi vajda, 40,000 válogatott vitézeivel, és naponkint váratott a táborba, de ő még mindig késett, állítólag a király egymással ellenkező parancsai következtében nem tudta mit tegyen, jöjjen-e vagy nem; valószínűbb az, hogy szándékos volt késedelmezése, — utban volt és váratott Frangepán Kristóf horvát bán 15,000 harczedzett, s jól fegyverezett horvát hadával.

Már mintegy 20,000 ember volt együtt, midőn eszökbé jutott a vitéz uraknak, hogy hiszen még vezér sincs! anélkül pedig nem lehet harcolni. De ki legyen az a fővezér? e volt az égető kérdés, mindenki igyekezett nyakáról lerázni ez alkalmatlan hivatalt, többen kimondák, hogy nem értenek a hadvezetéshez, ennyire súlyedt akkor a magyar! Végre köz megegyezéssel Tomoryt választották akarata ellen fővezérré, melléje az ifju Zápolya György, a vajda testvére, rendeltették.

Ezalatt a nyugtalan had — nem akarván bevárni az utban levő seregek megérkezését, — lármásan sürgeté a fővezért, hogy vezesse az ellenségre; Tomory nem volt képes őket az idő előtti csata kikerülésére birni. . . előre kelle menni. . . félmérföldnyire Mohács alatt ütötték föl a király táborát.

Eközben Szolimán sietve nyomult előre, s augusztus 26-kán két mérföldnyire a magyar táborától állott meg roppant seregével. Most már a csata kikerülhetlenné vált; 300,000 harcososa volt a szultánnak 300 ágyuval, csak 27,000 ezer vitéze a magyar királynak és 80 ágyuja! mily kevés szám ez az ozman tulnyomó ereje ellenében, de mind hősök, s a hazáért halni kész vitézek! . . . soha zajosabb örömet, nagyobb lelkesedést nem lehet tapasztalni a vitéz harcosok között, mint e nagy veszély közepett; ki e férfiakat figyelemmel vizsgálta, lehetetlen, hogy meglepetéssel ne látta volna azt a könnyelműséget, azt a fel sem vevést, azt a kihívó daczos tekintetet, mely arcukról visszatükrözött a szomorú eseményt megelőző napok alatt. . . Talán a magasztaltság vakhitével hittek a bizonyos diadalban!

Olyanok voltak e napok, mint égi háborukor a villám előtti szünperc; az látta legkevésbé, mit rejtenek titkos redőkben, kit lángfolyamaik elborítani készültek.

Világverő Mátyás király idejében Magyarhonra nagy napok viradtak fényesen, dicsően; sugáraik elfödék a gyász leplet, melyet a sors mint nagy sirteritőt tartott készen leáldozatukra, és e fényes sugárokat később önkezeivel tépte le a nemzet, hogy a nagy-sirt takaró gyászleplet mielőbb felszaggatva — önkaratából bukják az önásta sirba!

De lépünk az események közepébe :

Eljött a kitüzött nap, jelen volt a megpróbáltatásnak nagy napja, augusztus 29-ke; gyönyörű derült reggel volt, arany színben uszott a vidék, a magyar táborban élénk mozgás volt észrevehető, a csatára kész seregek megindultak a Mohács alatti tágas mezőre, némelyek dob, trombita viharos hangjainál, mások csatadalokat énekelve, vigan, gondtalanul; olyan volt e magasztaltság, e csata-szomj, mint valami betegség, mintha a végzet sodorta volna e népet a halál torkába!

Már lehet látni, mikép bontakoznak ki a tömeg közül egyenkint az osztályok, hosszú csatarenddé alakulva — az eszélyes vezér tartva a tul-szárnyaltatástól, azért kivánta a csatarendet a lehető leghosszabban kinyújtani, egy mérföldnyire Mohácsról, fél mérföldnyire a Dunától terjesztette ki két hosszú homlokzatát; mögöttük terült el az egyszerű Mohács, balra a Duna felé náddal, gyékényvel fedett mocsárok; jobbra, szemközt a térrel, félkörben hosszas halomsor, e mögött a török sereg elrejtözve vagy elfödve a halmok által. — Az első csatarend homlokzatán a nehéz ágyuk voltak elhelyezve, azután a lövészek, a gyalogság, Batthyány, Tahy, Perényi Péter s több főur alvezénylete alatt, kik mindnyájan fényes hadiékben, drága, nagyértékű fegyverekkel oldalukon, gyönyörű harci méneken ültek, a sereget rendezve és parancsokat osztva; a második rendben egy jó hajításnyira amattól állt a lovasság, — itt gyűltek össze és rendezték magukat az ország főurai is, dandáraikkal, ő s magyar kacagányokban, aranynyal gazdagon himzett, drága kövekkel, gyöngyökkel ékített ruhákba öltözve, súlyos csat kardokkal fegyverkezve, — a harmadik rendben voltak az idegen segédhadak, közepett volt a király állása kijelölve, ki mind ezideig nem volt jelen.

E pillanatban trombiták harsogása jelenté, hogy a király sátorából elindult; midőn kilépni készült, jószívű szakácsa, Gondos Illés, kérdé tőle: Hová fogja felséged parancsolni az ebédet? . . . „Isten tudja, hű szolgám, hol fogunk ma ebédelni!“ felelt rá a király bus arczzal.

A menet megindult, pompás látvány vala ez; elől a király testőrzői lovagoltak, mindnyájan ezüsttel gazdagon kivarrt vörös öltönyökben, aranyozott vérttel és sisakkal; utánok a király jött, szép barna ménen ülve, mely büszkén lépdelt királyi terhe alatt; egyszerű öltözékben, könnyű kalppal fején, balja drága kövekkel ékített kardja markolatán nyugodott, jobbájában arany buzogányt tartott; szép, nemes arcán buskomoly kifejezés űlt a nélkül, hogy félelmet árult volna el; közvetlen a király után jöttek Ráskay Gáspár, Török Bálint, Kállay János, a legvitézebbek mindnyájak között kik a seregben voltak, — mint a kik a király személyes védelmére rendeltettek. — Jobbján lovagoltak az esztergomi érsek Szalkán; Tomory Pál kalocsai érsek, és fővezér; és több püspök, mindnyájan pompás egyházi öltönyeikben, kardokkal, buzogányokkal ellátva; csak Tomory volt egyszerű szőröltönyben, vérttel és nehéz vassisakkal; oldalán roppant buzogány és súlyos széles kard tünt föl; — balján lovagolt Báthori István, a nádor, a legdrágább, legfényesebb öltözetben valamennyi közt, tetőtől talpig fegyverben; arcán, köszvénye miatt az örökös szenvedés kinyomatával, párosulva a harag és ingerültséggel; itt jöttek még több főurak, nemesek . . . közöttük Drágffy János biborszín bársonyba öltözve, izmos szürke lovon, — minden fegyver nélkül — az ország zászlójával kezében. E hatásteljes menetet több fegyveres szolga a király kíséretéből — zárta be.

Midőn a király a felállított hadsorok elé érkezett, dörgő „*eljennel!*“ üdvözlötetett. Ekkor a nádor a harczszomjas hadsorok előtt körülvezette a királyt, bemutatá külön-külön minden osztálynak, ily szavakkal: Ime fiaim, itt a király! eljött, hogy harcoljon velünk együtt a hazáért, a hitért, bizzunk Istenben, ő meg fogja áldani fegyvereinket! — A rövid szemle után a király visszatért kijelölt helyére, kísérei körülötte foglaltak helyet. Alig telt el néhány perc, jelt adott az ütközetre; most megharsantak a trombiták, tárogatók s fülrepeztőleg hallatszott a rézdobok viharos pörgése, közbe-közbe felhangzott a hadsereg *Jézus!* — csatakiáltása, aztán minden csendes volt. — Az ellenségnek semmi nyoma sem látszott, csak néha hallatszott valami saját szerű morgás, vagy tompa moraj fenyegetőleg, vészesen, a szemben levő halmok felől, mint mikor a természetben rendkívüli vihar van keletkezőben.

Nyolcz hosszú óra kínos várakozásban tölt el, semmi nesz, semmi hang; a sereg türelmét kezdé veszteni, itt-ott a rend már bomladozni kezdett, többen visszavonulásról beszéltek, midőn Tomory, az éleslátású hadvezér, egyszerre felkiáltott: *Ott az ellenség!* és valóban e pillanatban a figyelmes szemlélőnek úgy tetszett, mintha a szemközti halmok mellett hosszú sorban lándsák hegyeit látná előcsillogni, mely fény ezüst szalagként húzódék a magyar tábor felé; Tomory mindjárt észrevette, hogy az ellenség a magyar sereg egyik szárnyát meg akarja kerülni, azért is tüstént Ráskayt, Törököt és Kállayt küldé a lappangók ellen, nem akarván a csatarendet megbontani. — Ekkor már hallatszott a török sereg Allah,

Allah! csatakiáltása, a trombiták harsogása, lovak nyerítése, és nemsokára lehetett látni a roppant török sereget, mely a szemben lévő halmokat néhány percz alatt százezeivel egészen elborította.

Ezalatt Tomory nagy tevékenységet fejtett ki, a mennyire vonatkozott a fővezérséget elvállalni, oly tüzzel és lelkesedéssel látott most hozzá, buzditva, bátorítva járt a hadsorok között; a megbomlott csatarendet újra rendezé; e közben a török sereg leért a halmok alá, és tömött csatarenddé alakulva megállapodott. — Közepett volt a szultán, testőreitől körülvéve, magas, napbarnította arczu férfi, szép fekete szakállal, edzett vonásokkal, szigorú, parancsoló tekintettel; keleti fénynyel elárasztott öltözetben, gyönyörű damaszk acél karddal oldalán; előtte állottak vezérei, lehajtott fővel várva parancsait, mellette egy izmos agá bozontos szakállal, büszke tekintettel állt, Mohamed zászlóját tartva kezében; Szoliman néhány szavakat intézett vezéreihez, kik azután néhány percz múlva eltávoztak; erre a roppant sereg megindult, mint vészes orkán zugva fenyegetőleg nyomult a csekély számú magyar sereg felé.

A magyar had ezalatt türelmetlenül várta az indulási parancsot; — azonban mihelyt a török sereget mozdulni látták, felcsatolták a király fejére a csatasisakot; — e pillanatban borzadva látták a körülállók, hogy a király elsápadt, *rossz jell* mondták egymásnak; de e halvány szín csak néhány perczig tartott, melynek elmúltával ismét visszatért a derült elszántság kifejezése arczába, és jelt adott a csatára! Most újra dob, trombita viharos hangjai rázák meg a léget, a sereg megindult a közeledő ellenség felé . . . egyszerre a magyar had kiáltás felhangzott, az ágyuk megdördültek, a kardok zörögve repültek ki hüvelyükből, s a két tábor egymásnak rohant . . . iszonyú vérontás kezdődik most, ember, ember ellen küzd, a török hadsorok közt rut pusztítást visz véghez a magyar kard éle, Tomoryt mindenütt elől láthatni, vele együtt alvezéreit, kiket fenebb megneveztünk, s több főurat; felkeresik a legvéresebb csatát, a legnehezebb küzdelmet, és ott harcolnak mint oroszánok hősileg, rendületlenül, egy talpalatnyit sem engedve abból a mit elfoglaltak. — A török csatarend meg van törve, szétrobbantva; a magyar vitézség eköl hátrálni kénytelenek Szoliman testőrei, a vitéz spahik, a gyalogság hanyatt-homlok siet vissza övéihez.

A vérszemet kapott magyar sereg mindenütt nyomukban van, legelől a vezér, s több főur, bizva a bizonyos diadalban, merészen vágattak szellő gyorsaságú méneiken a futók után, üzve, kergetve őket, és sokat leapritva közölköz. — Már hallik a győzelmi rivalgás a magyarok ajkain, gyors futárok viszik hírül a királynak az ellenség szétverését — ki jobb oldalán a második csatarendben harczolt eddigelé szerencsésen, midőn hirtelen kétéfelé válnak a futók, és a győzelemtől lelkesült magyar hadat 300 ágyu dörgése fogadja, s szórja rájuk halált hozó tekéit; — erre általános kebelrendítő halálsikoltás következik, a győzelmi rivalgást jajhangok váltják fel, mindenütt a legborzasztóbb pusztítás nyomai látszanak; a sereg hősei, kik legelől voltak a csatában, itt találták halálukat; elesett Tomory, Zápolya György, Drágffy az ország zászlójával, s több mások; — a törökök futása csak csel volt — hogy annál könnyebben tönkre tehesék a magyart; és ez

meglepőleg sikerült is. — E borzasztó eset után hiába jöttek új csapatok a második csatarendből, minden roham — mely az ágyukra és a jancsárok erős csatarendjére intéztetett — meghiúsult; — annál elkeseredettebb dühvel rohant most a fanatizált mozlim sereg a meggyengült magyar hadsorokra, egy-két percz alatt szét volt az verve, futott a ki futhatott, az irtózatosságból; — azonban egy hirtelen támadt zivatar végett vetett az öldöklő véres harcznak, azon véres harcznak, melyben a nemzet jobbjai, virágai elhullottak . . . . .

Csak két óráig tartott e harcz, de a veszteség felszámíthatatlan volt; — hét főpap, számos országnagy és 24 ezer magyar nemes veszett el ez idő alatt — elveszett maga a király is, az ifju, a hős király; — ki a legutolsó perczig jelen volt a végzetes csatában, szemben állva bátran a halállal — mint magyarhoz illik. De fájdalom! nem a csatában, hol meghalni oly dicső és oly szép, hanem egy kisszerű patak árjában lelte szomorú halálát . . . . . miért mondjam tovább? . . . a történet hiven följegyezte az eseményeket, s kitörülhetetlen betűkkel vannak ezek e kor gyászlapjaira felírva . . . . .

Igy dőlt akkor sirjába e nemzet és vele fényes dicsősége . . . . .
Papp Zsigmond.

Fehérhegységi utiképek.

(A Csallóközi utiképek írójától.)

MÁSODIK RÉSZ. *)

Lefelé Szakolezától Dévényig.

IV.

Szakoleza. Historiai mesék. A város eredete és története. Vak Béla szülőháza. Hogy csinálják a történetet. A román- és gótegyház. Pruisz János. A nagy király nagykövete. A város régiségei, bástyái és kaputornyai. Városi múzeumok, levél- és régiségárak. Hogy lakott egyszer Szakolezán egész Magyarország. A város háborus viszonyai és virágzása; intézetei. Gróf Gvadányi a költő lakháza Szakolezán. Egy magyar csillagász. Az ország hivatalos történetírója mint szakolezai harminczados. Pönvairóadalmi nyomda.

Szép verőfényes reggel volt, midőn a láthatáron Szakoleza nap sugarai csillogó számos tornyaival szemünkbe tűnt. Ha poeta vagyunk, fenkölt himnussal köszöntjük talán, oly meghatóan mutatkozik mindenfelől az érkezőnek hazánk ezen ultima Thuleja. (L. a mellékelt képet.) De mint egyszerű történetbúvár, józanabbnak véltük, multján andalogni addig is, míg odáig érünk. Hiszen egy-egy ily ha-

zai régi város története gyakran úgy sem más, mint változó költemény: vedd akár tragikomicus eseményeit, akár üres beiratlan lapjait, melyekre annyi ábrándot oda gondolt azután a későbbi hivalkodó kor, mely már be nem érhetette a csupasz üres valósággal.

Van valami találó a régibb humanisták azon czopfos modorában, hogy a várost, helyet vagy tárgyat, melyet leírni készülnek, de sőt gyakran magukat is, előbb az Olympnak minden rendű és rangu isteneivel s istenasszonyaival versekben megénekeltetik. Jó bevezetés azon sok mesés adatba, mely a valóval egymást folyvást változtatva, végre is egy sajátos nemét a költeménynek, az ugynevezett *historiai mesét*, a fable convenue-t képezi. Nálunk a mese és rege ezen neme ugysis különösen diszlett a történetben; míg másképp azután a valódi mese és rege történetével nem sokat törődünk, — talán csak kárpótlásul, mivel már is eleget kaptunk belőle a történetben.

*) Az I. rész megjelent a V. U. mult évi második félévi folyamában.

Fehérhegység térképe. (Az Utképek I. részéből újra közölve.)

Szakolcza történetének is az előbbiből meglehetősen kijutott a maga része. Történetíróink majd a Marahánok, ha nem a Quádok, sőt a Rómaiak által alapították. Majd csak Vak Béla király által építették; ámbár megint, ugyanezek szerint, nemcsak ezen királyunk ott született volna, de már Sz. István idejében is oly dúsvinczellérei és szőlőgazdái voltak a városnak, hogy nagy gótegyháza is ezek egyike költségén épült. Mi ha igaz lenne, mindenesetre igen nevezetes esemény volna, s ugyancsak felforgathatná a műtörténet tanát, mely eddig Szent Istvánkori gótepitészetről aligha álmodott. De mindezen szép illúziókat, melyekkel Szakolcza története Turóczi — és Béltől kezdve Fényesig diszlött, néhány sor egy okiratban, egy két szó egy feledett vagy olvashatlannak vélt köemléklapon képes volt megsemmisíteni. Egyszerűn beszél így okmánytárunkban egy okirat, hogy II. András Zakolcha pusztaföldének birtokában 1217-ben Tamás nyitrai főispán fiait, Sebök és Sándor Szentgyörgyi grófokat megerősítette. IV. Béla 1256-diki okiratából már tovább látjuk azt is, mint kezd a pusztahely lassankint népésedni.

Nagyon érdekesen értesít határleírása Szakolcza magyar helyneveiről is; szerinte akkor itt egy Hosszúmező, Symarut (talán Simaut) és Csehország felé előrsök útja (via exploratorium de Bohemia) volt.

Tehát hazánk ezen a végén is, valamint nyugatdélnek az ugynevezett Őrségekben, itt találjuk már a XIII-dik században sajátosságosan kifejlődött határőrségi eredeti intézményünket. Tovább, még mind lejjebb terjeszkedő vonalait fogjuk utunkon nyomozni; nyomai pedig mindenesetre jóval érdekesebbek ránk nézve, Szakolczának akár quád akár marahán eredeténél, melynek meséje eddig egyedül foglalkoztatta régi helyiróinkat. Ennél is érdekesebb talán még azon tanulság, hogy a XIII. században eredetileg magyar helynevekkel birt, a később tisztán szláv település Szakolcza; nyilván jele, hogy eredetileg csakugyan magyarországi telep volt. De jele annak is, s ezt jól megjegyezzük, hogy alig van oly elágazó vidék hazánknak, mely lakja bár századok óta megfogyott fajunk helyett idegen nép, eredeti magyar helynevekkel nem bírna, elfeledtük legyen bár jelenben ezeknek nemcsak a javát, de jelentését is.

Nem árt azonban még az okiratokra nézve is a kritikailag oly talpraesett magyar közmondással tartanunk: *kötve hívj a komának!* Lehet, hogy Szakolcza pusztája földje (terra deserta), mely régtől magyar őrséggel és helynevekkel birt, már talán csak elpusztult hely volt a XIII. században. Erre módosíthatja legalább az okirati történeti adatot Szakolcza régi és hagyományos népregeje; mely már ellenben, közben legyen mondva, nálunk többet nyom a latban, mint a historiai mese vagy az üres föltevés. Sajátosságosan találkozik pedig itt még műemlékek bizonyosságával is.

Egész Szakolcza városa ujjal mutat egyik főutcájának, mindjárt az öreg piacra kitekintő azon bedőlt-kidőlt falú nevezetes nemesi kuriájára, melynek romlakjait itt képen adjuk (l. a mellékelt képet); s a mily ingerült ellene, hogy rozszant, kormos, ódon falival csinos városuk közepét csufítja; melyhez mint nemesi kuriához eddig a jó polgárok nem is igen férhettek, — mégis épen oly büszkén beszél róla, hogy ezen házban született hajdan Vak Béla királyunk, Álmos fia, ki azután szülőhelye iránti hálából Szakolczát várossá emelte. Így már II. András és IV. Béla ideje előtt,

Fehérhegyeségi utiképek : Vak Béla szülőháza.

melyről okirataink szólnak, jóval, legalább is egy századdal előbb, ha igaz, létezett volna a később azután elpusztult s újra épült város! — Igaz mindenesetre, hogy Vak vagy II. Béla atyja Álmos sokat lötött-futott erre az ország határain ki és be, valahányszor Kálmán király, mint trónkövetelő testvér-vetélytársát üldözte, vagy lelkiismerete a zavarokat szítót nyugodni nem hagyta. Meglehet, könnyen megfordulhatott vagy lappanghatott itt is a hon véghatárán, akkorában viselősejével.

A rege azonban rege marad; míg az is bizonyos, hogy a mindenesetre ódon kinézésű, de semmi műtörténeti határozott nyomokkal nem dicsekvő épület, Vak Béla korára határozott adatot nem szolgáltat. Van itt azonban még más is. Ott áll Szakolcza másik felén, szoroson bástyájánál, hol hajdan régi vára is állott, s még erődei és védősánczai leginkább láthatók, egy teljesen feledett, de senki által figyelemre nem méltatott magas, toronyszerű, kerekded alaku régi kápolna, hátul előszökő félkör alakú oltárhelylyel, fönn kupozatán a lámpatornyocskával; egy szóval: a XIII. században, és már előbb is, divott román egyházépítészeti izlés és műidom minden ismertető nyomait és jellemét magán viselve. Az ily toronyszerű, nagybárra halotti kápolnák, a francziában *fanaloknak* s általában

caruariumoknak nevezve, már a XI. század óta közönségesen az egyházak, vagy várak melletti temetők közepén emelkedtek; és míg lámpatornyocskáikban az örökmécses a halottak lelki üdvéért égett, addig éjben a környék népének és utasoknak irányvilágítóul is szolgált. De ezen régi becses építészeti emléken is, mely hazánkban már párját ritkítja, készek vagyunk az egyszerű alkudozni. A közel Csehországban

Fehérhegyeségi utiképek : Szakolcza.

szágnak a mienknél meglehetősen jobban kibányászott műemlékei és műtörténete tanúsítják, hogy ott hasonló románépítészeti idomok kápolnák még a XIII. század elején is épültek; és lehet, hogy Szakolcza is 1217—1256-bani alapítása idejében építhette ezen nevezetes emlékét.

Valamint azonban közönségesen történni szokott, — nem hiában, hogy a költők is már elénekelték, — hogy míg az érdekesebb, mely előttünk áll, figyelemre sem méltatjuk, addig ott kereskedünk, a hol az nincs, úgy történt itt is. Míg ezen nevezetes és fáj

dalom, már is épen most pusztulni kezdő ritka becsü műemléket senki észre sem vette, addig annál nagyobb figyelemben részesült Szakolcza késő gót, közönségesebb és sokkal későbbi izlésben épült főegyháza, mely körül azonban az egész város történelmi vizsgálata forgott. A dolog valóban egy kis kuriosumnak is megjárja; azért megérdemli, hogy még felőle is szóljunk, már csak azért is, hogy lássuk, mikép szokták volt a történetet nálunk, de bizony másutt is, ilyesmiben csinálni. Turóczi László, Bonbardi, Bél, Fényes stb., egymást ilyesmiben folyvást leíró és ismétlő helyíróink főszoval beszélnek, hogy e régi nevezetes egyházat, mint már előbb futólag érintők, még Sz. István korában valami *Pruris*, másoknak meg *Prunis János* nevű vinczellér, szőlősgazda építé 1021-ben! Bebizonyításával az ugyanis bebizonyíthatlan dolognak természetesen mindnyájan adósok maradtak, csak az „az mondta“ volt az ok és a kutforrás; csupán egyikük, az is amúgy mellékesen utal Timonra, a magyar történelmi vizsgálat egyik ősapjára s annak valami régi skartétáira, melyeket kisésem látott.

Soha azonban a „veni, vidi, vici“ gyorsabban nem követheti egymást, mint e kérdéses ügyben. A ki csak egyszer is körültekintő Szakolcza templomát, ott láthat a szentély oldal falán egy köemléklapot magasan a föld alatt behelyezve, melyen ezen egyszerű fölírat áll:

Joannes de Prunis Anno Domini — — — a következő évszám nehezen olvasható; ugylátszik, hogy 1470. körül jár; mellette czimeres vértén kanyarított szőlőmetsző kés ábrája látható. Ennyi és nem több az egész; de tökéletesen is elég, mert *Prunis* (és nem *Pruris*, sem nem *Prunis*) *János* neve már magától megfejt mindent. Az egész hon ismerte és dicsérte Pruisz János nevét Mátyás király korában, mint Nagyvárad és Olmütz híres püspökeét. A nagy király nagy emberei s a Hunyadyház kevés tantoríthatlan hivei egyike volt. Mint Mátyás nagykövete Nápolytól Párisig, Európa minden fejedelmei udvarait bejárta volt követségeivel, ékesszólásával pedig és kísérete fényével el is bájolta. 300 nemes ifju arany- és drágakőtől ragyogó bársony magyar öltönyben, egyszínű és nagyságu méneken kísérte őt ilyenkor követségeiben Európa fővárosain keresztül. Így jegyzette el Mátyásnak Beatrixot Nápolyban, fiának Jánosnak Sforzia Biankát Milánóban. És miután Corvin János megválasztásaért ékesszólása egész erejével hasztalan küzdött Rákoson az oligarchák ellen, utolsó kötelességét is leróta a hon iránt: 100,000 aranyat áldozván oltárára, hogy Mátyás fekete-seregét megtarthassa az országnak, melyet annak üres pénztára és zsupori rendjei fizetni nem bírtak vagy nem akartak.

Ő pedig lefizetve így királyának és honának tartozó hálája adóját, főnmaradt többi vagyonát is, 50,000 darab aranyat a szegényeknek kiosztva s egyházaknak alapítványul hagyva, azzal püspöki székeről is lemondott, s mint ferenczi szerzetes a kolostor szűk czellájában megválva a világtól, önmaga választotta szegénységben és megtagadásban végezte életét. Utolsó alapítványairól ugyancsak annyi bizonyos történelmileg is, hogy Hradistyén Szakolcza mellett a ferencziek számára szintén zárdát és egyházat építtetett. De a fenebbi felirat szerint aligha fogunk már kételkedhetni, hogy a szakolczai mostani késő gót izlésben, tehát csakis a XV. században épült főegyház alapítója is ő volt.

Az egyház alapítójának nevét tehát jól roszul, valahogy csak eltalálta volna mesés történetünk is, korát azonban már csak mintegy öt századdal hibázta el; s e mellett azután csak tréfa és gyelekség azon elvétel, hogy püspök helyett szőlősgazdának tartá alapítóját: jobban sem tudván az emlékkö czimervértén a szőlőmetszőkést magyarázni. Ámbár pedig a történet *Prunis* családjáról csak annyit tud, hogy talán Poroszhonból (Preuss) eredt, szegény szülőktől Olmützben született; mégis prosztanai Pruisz előneve, valamint épen ezen régi czimer, mely szintén egy morva főuri család, a Ditrichsteinok, vértén is látható, oda mutat, hogy a nagy férfi nagy nemből is lehetett. — Ime ennyiből áll a hosszú bonyolodott ügy rövid története. Igaz, hogy eredetileg ez is csak rövid volt; akkorában legalább mikor megtörtént, bizonyára nem sokkal nagyobb egyéb hasonló koresemény-társainál. Nem csoda tehát, hogy a történet akkor külön lapra föl nem jegyezte. Hogy ily hosszúra nőtte ki magát már most, annak csak az emberi szántszándékos csalódás az oka itt is, mint annyi másban e nagy világon.

(Folytatás következik.)

Az Al-Duna szorosai.

Az ország déli határain a Duna folyam mocsárok, ingoványok és nádasok között 5—600 ölnyi szélességben siet rendeltetése helyére. Vannak egyes helyek, hol a Duna mélysége a 10 ölet meghaladja.

Belgrádon tul egész a *Nera* befolyásáig (a hol a vasut a Duna partját érinti) a magyar részen a folyam partjai mocsárok s nádasok között mintegy elvesznek. *Pancsovától Dubováczig* közvetlen a part mellett még falut sem találhatni. A *Bonyavicsa*-ér mintegy fél mérföldnyi távolságra párhuzamosan fut a Dunával, s partjaival az áradatot korlátozza. A szerb oldalon Szemendria (Szendrő) tűnik fel, a jelentéktelen *Jessova* befolyásánál.

Uj-Palánka mellett már kezdődnek a sziklahegyek, s a vidék szépsége mindegyre növekedik. Igaz, hogy a kik gőzhajón utaznak, a vidék szépségeinek csak legesekélyebb részét élvezhetik. A ki a hajó fedeléről a partokat kíséző sziklafalakat, s azok háta mögött a cserjével befödött emelkedéseket nézdeli, távolról sem sejtí, mily nagyszerű látvány tárulna szeme elé, ha alkalma lenne, s fölmehetne valamelyikére a legközelebbi magaslatok közül.

E sziklás helyeken a Duna vize felettébb összeszorul, a folyam sebessége szemlátomást növekedik. Uj-Palánka mellett a Duna még 350 öl széles volt, s most a 18 mérföldnyi *Klissura* szorosban néhol alig látszik egyik part a másiktól távolabbra, mint a Tisza Szegednél. Azonban a Duna rohanó habjai s a félelmet gerjesztő zugás jelenti, hogy Európa legnagyobb folyamának vizei küzdenek itt az akadályokkal.

Igy tart ez a Csernecz völgyig, a hol *Trajan* hidjának romjai láthatók. Innen a Dunát mintegy három mérföldnyi hosszúságban nyájas dombok kísérik, azonban a kies halmokat rögtön ismét kopár sziklapartok váltják fel, melyek 20 ölnyi magasságban a víz tükre felett festői látványt képeznek.

Az utazó kíváncsilag néz a másod perczenkint 10 lábat haladó hullámokra, mintha kérdené, mint fog most e nagy tömeg víz a 100 öltre keskenyedett mederben a sziklák közül kimenekedni? Jobbra-balra örvények zugsanak s a habok dühösen a szikla tövéhez csapkodva szétfecscsennek, s a tájat átlátszó s a napfénytől csillogó vizgőzzel lepik be. A szűk völgyben ezalatt észre sem vettük, hogy a távol láthatáron vihar-fellegek húzódtak össze, s csak olykor, ha a víz medrét képező sziklarepedés más irányt vesz fel, tűnik fel az elsötétült ég cikázó villámaival. A gőzös a két mérföldnyi utat, mondhatni fél óra alatt haladja meg. A szerb oldalon váromladékok tűnnek fel, az innesső parton a határőrségi tiszta falvak házikói fehérlelenek.

Drenkovánál a folyam délre kanyarul s megkerüli a *Szirbuca Mali* hegyet. A kanyarulat legdélibb csucsát *Somicza* nevű falu foglalja el, innen a folyam észak-keleti irányt vesz s eléri Orsovát, az ország határszélét, és a Vaskaput.

Az időjárásról. Jelesen Herschell szabályairól.

(Vége)

„A 19 éves időszak pártolói azt mondják, hogy az 1701. 1720. 1739. 1758. és 1777. évek, melyek ugyanazon aranyszámokat viselik, hol egy, hol más hónapban egyformán mutatták a szárazságnak vagy esőzésnek rendkívüli fokait. Vegyük elé hát mi is ugyanazon éveket, de ama határozatlan értelmű kifejezések helyett jellemezzük számokkal. Helyezzük mindenik év után a melegmérésüket és az esőzés legnagyobb és legalsóbb fokait, t. i. azon elemeket, melyek általában véve legtöbb befolyással vannak a termésekre. A hasonlóság, gondolom, nem fog oly nagynak tetszeni, mint követelték.

Évszám	Legnagyobb meleg	Legnagyobb hideg	Az évbéli esőmennyiség
1701	+32 $\frac{1}{2}$ ⁰	— 2 $\frac{1}{5}$ ⁰	21" 1'"
1720	+31 $\frac{9}{10}$ ⁰	— 1 $\frac{1}{2}$ ⁰	17" 7'"
1739	+33 $\frac{7}{10}$ ⁰	— 1 $\frac{9}{10}$ ⁰	19" 6'"
1758	+34 $\frac{2}{5}$ ⁰	— 13 $\frac{7}{10}$ ⁰	19" 6'"

Lássunk más évekről vont számításokat is. A páronkint egymás alá helyezett évek a holdcyclyus ugyanazon számaikat viselik:

Évszám	Legnagyobb meleg	Legnagyobb hideg	Az évbéli esőmennyiség
{1725	+31 $\frac{1}{5}$ ⁰	— 4 $\frac{1}{10}$ ⁰	9" 4'"
{1782	+32 $\frac{1}{2}$ ⁰	— 13 $\frac{4}{5}$ ⁰	22" 8'"
{1709	+30 $\frac{3}{5}$ ⁰	— 21 ⁰	22" 4'"
{1728	+30 $\frac{3}{5}$ ⁰	— 8 $\frac{2}{5}$ ⁰	16" 7'"
{1710	+24 $\frac{2}{5}$ ⁰	— 13 $\frac{7}{10}$ ⁰	16" 2'"
{1748	+36 $\frac{9}{10}$ ⁰	— 12 $\frac{3}{5}$ ⁰	17" 8'"
{1711	+29 $\frac{3}{5}$ ⁰	— 9 $\frac{1}{2}$ ⁰	25" 10'"
{1730	+31 $\frac{1}{5}$ ⁰	— 6 $\frac{9}{10}$ ⁰	16" 5'"
{1733	+32 $\frac{1}{2}$ ⁰	— 2 $\frac{1}{10}$ ⁰	9" 3'"
{1771	+33 $\frac{7}{10}$ ⁰	— 12 $\frac{7}{10}$ ⁰	18" 6'"
{1734	+31 $\frac{9}{10}$ ⁰	— 5 ⁰	18" 1'"
{1753	+38 $\frac{1}{10}$ ⁰	— 11 $\frac{1}{2}$ ⁰	18" 2'"

„Nem szükség tovább folytatnunk e táblácskát“, úgy mond tovább Arago, „elégge meg van bizonyítva általa, hogy ugyanazon

aranyszám alá tartozó évek, hol a mérséklet szélsőségeiben, hol az esőmennyiségben tetemesen különböznek. Merem állítani, hogy esetlegesen kikapott bármely két év közt sem lelünk nagyobb különbségeket. — Én pedig valódi és részletes összehasonlítás után merem állítani, hogy a holdcyclo az azon száma alá illő évek mind középszámaikban, mind szélsőségeikben, mind az időjárás tarka folyamában annyira különböznek, mint bármely más két év. S az összehasonlítások is amazokban szintoly esetlegesek, rend és szabály nélküliek, mint emezekben. — Hogy hát szót ne szaporítsunk, papírt se vesztessünk, kimondjuk, hogy netalán 1841-ben tett időjárás-jegyzetek a vele egy-azon aranyszámú 1860-ra nézve semmi időjóslati segítséget nem nyújtanak, s általában, hogy a 19 éves időszak e tekintetben merőben jelentéktelen.

Még eddig azonban csak fél lábát ütöttük ki alóla a hold próféta-ságának. Még a más felén is meg tud állani, míg egy golyó azt is ki nem üti. A dolog metaphora nélkül így áll: Ezelőtt egy pár tíz évvel egyszerre csak feltűntek a meteorológiában a hold-járáására épített némi szabályok, melyeket a behonosodott angol híres csillagász Herschell W. neve alatt hirdettek. Vajjon igazán övé-e, s ha nem tőle valók, ki fogja rá? — ezekre a felelet most már csaknem a lehetetlenséggel határos; hiszen tudjuk, hogy ezen gyors közlekedés korában semmiféle állapot nem tenyészt oly gyorsan mint — a kacsza, de félszékere rendszerint nagyon bajos akadni. Már akár kiéi legyenek, minden legkisebb elméleti alap nélkül szükölködnek s légből kapott elvök csak az, hogy ha a hold változásai a napnak bizonyos óráiban állanak be, azon változás időszakában bizonyos jellemű idő is áll be vele, a következő változásig. Érthetőbb lesz ez magukból a szabályokból:

Ha a hold változás	Lesz utána az idő
(ujj., 1-ső negy., holdt., ut. negy.)	(apr. 15-től okt. 15-ig) — (okt. 16-tól apr. 14-ig)
Déli 12 órától d. u. 2 óráig áll be:	nagyon esős;
D. u. 2 " " 4 " " "	havas és esős;
" 4 " " 6 " " "	változó;
" 6 " " 8 " " "	szép és szelid;
" 8 " " 10 " " "	derült;
" 10 " " 12 " " "	éjsz. és kel. széllel szép
" 12 " " 2 " " "	és hideg;
" 2 " " 4 " " "	derült;
" 4 " " 6 " " "	éjsz. és kel. széllel derült
" 6 " " 8 " " "	és hideg;
" 8 " " 10 " " "	déli és d. ny. szél. esős v.
" 10 " " 12 " " "	havas;
" 12 " " 2 " " "	szép és hideg;
" 2 " " 4 " " "	kemény fagy, de d. nyug.
" 4 " " 6 " " "	széllel lágy idő;
" 6 " " 8 " " "	havas és viharos;
" 8 " " 10 " " "	havas és viharos;
" 10 " " 12 " " "	viharos és szélvész;
" 12 " " 2 " " "	éjsz. széllel hideg és esős;
" 2 " " 4 " " "	kel. szél. szeles v. havas;
" 4 " " 6 " " "	hideg és erős szelet.
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	
" 4 " " 6 " " "	
" 6 " " 8 " " "	
" 8 " " 10 " " "	
" 10 " " 12 " " "	
" 12 " " 2 " " "	
" 2 " " 4 " " "	

TÁRHÁZ.

Berzsenyi szobra ügyében.

Ezen ügy állását, mely mindnyájunkat közösen érdekel, legjobban fogják megítélhetni olvasóink a következő levélből, melyet *Somssich Pál* ur e napokban intézett a nemzeti Múzeum igazgatójához:

„Tekintetes Somogy vármegyének egykoron Karai és Rendei még 1843-ik évben közgyűlésileg határozták el, hogy koszorus költőnk, néhai Berzsenyi Dánielnek sirja fölé emlék állíttassék, és ha az e czélra — szabad adakozások útján — összegyűjtendő pénzösszeg meghaladná egy, a Niklai szerény temetőhöz illő sirkőnek költségeit, akkor készíttessék egy másik emlék is, mely a haza szívében, Pesten, a nemzeti Múzeumban vagy annak terén hirdesse a dicsőült iránti köztiszteletet.

„Az így határozó Rendeknek kegyes megbízásából én is egyik gyűjtő valék; és bárha a bekövetkezett évek lefolyta alatt nem fejlődhetett ki ez ügy körül annyi részvét, mennyi a feladat — csak első részének teljesítésére is megkívántatott volna; — én mégsem tarthattam kiküldetésemet megszüntnek mindaddig, míg Berzsenyink sirja kopáran állt; és azért nyitva tartám aláírási ívetet folyvást, s lelkes honfiak és honleányoknak segítségével lassacskán gyűjtöttem az adakozásokat, melyeknek igen szerény összegével mult tavaszon nem csak a sirkövet megrendelni, de már a Múzeum számára szánt emlékek elkészítésébe is belekapni bátorkodtam.

„Ezen siker felett azonban sem a lelkes adakozók, sem én a szerény gyűjtő, nem örvendezhetnénk még, ha derék hazánkfia, ifjabb báró *Vay Miklós* urnak buzgósága, szives készsége, és mesteri képzettsége nem nyújtja segédkezeit.

„Ugyvan! fent tisztelt barátomat, kinek művészi tehetségét már serdülő korában Budán sejdíthetni, később pedig Berlinben arról meggyőződni szerencsém volt — felkérni bátorkodtam *modellirozná Berzsenyinknek mellszobrát* — és ezt ő megtette — — megtette hazafias készséggel, és művészi mesterséggel, sőt többet tett.

„Ő az általa remekül modellirozott mellszobornak érczbőli öntését is Fernkorn híres bécsi öntődjében eszközölte! — és a körül mindeneket oly czélszerűleg és gazdálkodva intézett el, hogy fáradozásai által a különben igen szerény Berzsenyi-pénzalapot több száz ftnyi kiadástól kímélte meg!

„Neki köszönhetjük tehát, hogy e mű már mult évi november hónapban elkészült és Pestre le is szállítottott, hol most ideiglenesen a nemzeti kaszinó könyvtárában tartatik, és bármelyik hazai művel bátran verse nyezhet.

„A talapatot egészben gránitból, szorgalmas és a nemzeti vállalatok körüli buzgóságáról ismeretes Gerendaynk készíti, és ígérete szerint azt jövő május elejéig be is fejezi.

„E szerint nincs egyéb hátra, mint hogy megbízóimnak határozata szerint méltóságodat, mint a nemzeti Múzeumnak igazgatóját, egész tisztelettel megkérjem, hogy ezen nemzeti emlékek a Múzeum kertjében tisztas helyet kejelelni, s az erre netalán szükséges engedélyt felsőbb helyről kieszközölni sziveskedjék.

„Ki egyébiránt stb. Pesten 1860-i márcz. 2-án. — *Somssich Pál* m. k.

E levélhez csupán annyit kell még hozzáadnunk, hogy a Berzsenyi-mellszobor, mely ideiglenesen a nemzeti kaszinó könyvtárában van felállítva, számos műértő látogató tetzését teljes mértékben nyéré meg s csak örvendünk lehet, midőn a művészen a hazafiai áldozatkészséggel a tehetséget és gyakorlati képzettséget oly dus mértékben párosítva látjuk. *Szerk.*

A magyar Akadémia palotája.

— A magyar Akadémia márczius 5-iki ülésében következő újabb adakozások jelentettek be: özv. gróf Batthyány Lajosné adott a házra 1000, a tőkéhez is 1000 ftot; báró Ambrózy Lajos a házra 500 ftot; báró Majthényi Antal és László a házra 90 ftot; idős báró Vay Miklós a házra 1000, a

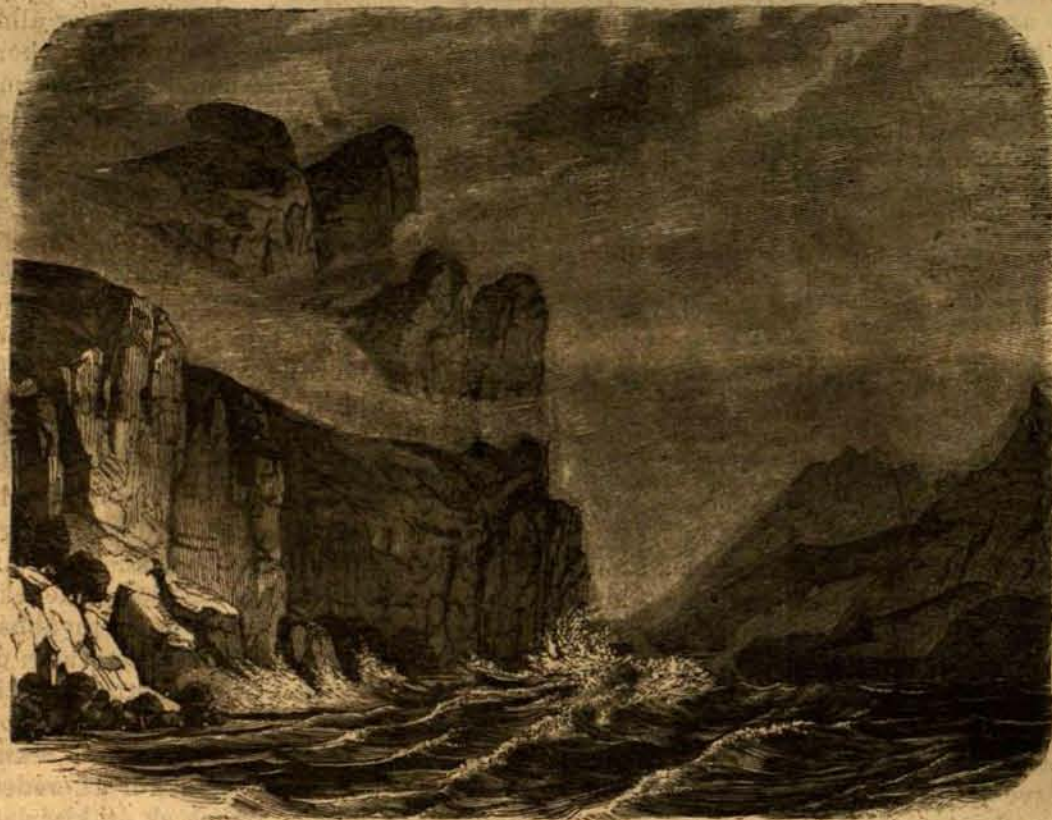
tőkéhez 1000 ftot; gróf Zichy József a házra 1050, a tőkéhez 1000 ftot; b. Wenkheim Béla, László és Viktor a házra 600, a tőkéhez 1000 ftot; Munkács városa a házra 100, a tőkéhez 200 ftot; Gyöngyös városa a házra 600 ftot; Bencsik György a házra 500, a tőkéhez 400 ftot; az eperjesi lövészegylet a házra 20, a tőkéhez 20 ftot; a n.-sárosi gőzmalom választmányának egyik tagja a házra 56 ftot; a szegszárdi táncvizigalom jövedelmezett a házra 420 forintot; a szegszárdi zsidó közönség adott a házra 25 ftot; Szabó János küldött N.- Kanizsáról a házra 712, a tőkéhez 263 ftot; a szatmári káptalan adott a házra 300, a tőkéhez 200 forintot; Szalacsy Lajos küldött T. Györgyéből a házra 934, a tőkéhez 74 ftot; Lehoczky Mihály küldött a házra 124, a tőkéhez 10 ftot; Jankovics József cs. kir. tanácsos adott a házra 100 ftot; Hyros Mihály küldött a házra 23½ ftot; Koppély Frigyes adott a házra 500 forintot; Janicsary Döme a házra 200, a tőkéhez 200 ftot; Zelenay Károly küldött Mocsonokról a házra 29, a tőkéhez 26 ftot; Gyene Kár. adott a házra 50, a tőkéhez 50 ftot; a szegedi táncvizigalom jövedelmezett a házra 38 ftot; a kolozsvári unit. coll. ifjuság adott a házra 50 ftot; Sztáry Ullman testv. a házra 2000, a tőkéhez 2000 ftot; a Návay-család a házra 500, a tőkéhez 500 ftot; a P. Napló szerkesztőségénél újabban gyűlt a házra 1527¾ ft, 4 darab arany, 2 ezüst forint, 32 huszas, a tőkéhez 228 ft; N.-Kanizsa városa adott a házra 1000, a tőkéhez 500 ftot; gr. Eszterházy József a házra 525 ftot; N.-Várad városa a házra 1000 ftot; a n.-várad községtanács egyes tagjai a házra 145, a tőkéhez 55 ftot; gr. Sztáry Antal küldött a házra 263 ftot; Kandó Kálmán adott a házra 52½ ftot; Szvorényi József és tanártársai Egerben a házra 105, a tőkéhez 105 ftot; Pesty Frigyes újabban küldött Temesvárról a házra 1306¾, a tőkéhez 273¾ ftot; b. Lopresti Lajos adott a házra 2000 ftot; gr. Frimont Béla a tőkéhez 525 ftot; Kölber testvérek pesti kocsigyárnokok a házra 50, a tőkéhez 50 ftot; végül gr. Gyulay Lajos (fölszólítatlanul) a tőkéhez 10,500 ftot olyförmán, hogy ezen összeg kamatai az építésre fordítandók.

— (Heti kimutatás)

A Vas. Ujs. szerkesztőségéhez beküldött összegek: VII. közlés: Somogyból az Iharos-Berényi uradalom tisztsége Báuss Zsigmond ur által 73 ft. 10 kr. — Nyüvedről Gálbory Sámuel, Anna és József testvérek 5 darab 20 pftos nemzeti államkölcson-kötelezvényt (azok szelvényeivel együtt, melyek között 25 db. 30 pftos már ez ideig le-

járt); továbbá Gálbory Sámuel gyermekei 4 ujforint és 1 huszas összes ezüst pénzirtokukat (u. m. Samu 1 ujforint, Olga 2 ujforint, és 1 huszas, Piroka 1 ujforint.) — Hali pusztáról Zsombörgei Zsuzsanna assz. névünepéről fiai, unokái, szépunokái s rokonai Virághalmi F. ur által 26 ft 50 kr. — Német-Sz.-Mihályról a farsang befejezését Szemeri János mérnök által többen 21 ft. — N. Sz. Márton Stetina Kálmán jegyző és segéde 19 ft. 65 kr. Pataky István 1 ft, együtt 20 ft 65 kr. — Kaba községből többen Bonyhay József ur által 33 ft 16 kr. — Orosházi egyesült kovács és bognárczéh tagjai 33 ft, az orosházi csizmadiaczéh tagjai 31 ft 10 kr. Rentsisovszky Ferencz által együtt 64 ft. kr. 10 kr. — Gubicz András pesti gazd. gépész és segéde 74 ft. — Orsováról Kenessey Alb. gőzhajókapitány ur által néhány részint más ajku hazánkfiak, részint egészen idegenek az épületre 7 ft 50 k a tőkére 4 ft 60 kr. összesen 12 ft 10 kr. — Tisza-Nagy-Révről Nagy Sádor ref. lelkész ur által 8 ft. — Rába-Hidvégről Takács Laj. ur által 64 ft. — Daróczi (Bereg) Keresztyén János 3, Vekerdi Pál 3, Varholyak Antal 2, Somogyi Sándor 1 ft, együtt 9 ft. — Mosgóról (Somogy) az ottani urodalmi tisztek, lelkész, jegyző és tanító urak a farsang végnapjain tartott barátságos ebédnél a házigazda indítványára 60 ft. — Er-Mindszentről Balási Pál, Balási Antal és Récei Lajos urak által rendezett estélyből 106 ft. — Összesen 571 ft, 61 kr, 4 ujftos, 1 huszas ezüstben s 5 darab 20 pftos nemzeti államkölcson kötelezvény.

Az előbbi I.—VI. közléssel együtt 1771 ft, 17 kr., 7 darab csüss. arany, 2 tallér, 4 ujftos, 62 huszas s 5 darab 20 pftos nemzeti államkölcson kötelezvény.

Az Al-Duna szorosai. — (Lásd a szöveget 126. lapon.)

Vasárnapi Ujság 11-ik számához 1860.

(Miképp gyűlnek a hazafui adakozások.) Fentebb közöltük a hozzánk bérkezett adakozások rövid heti kimutatását; illő hogy az adakozások egyes részleteiről is megemlékezzünk ismét, hogy minél többen ismerjék azon áldozatkészség forrásait, mely napjainkban oly kitünően jellemzi a magyar haza fiait. A mult heti kimutatás részleteivel kell kezdenünk.

Kunhegyesen febr. 16-án az iparosok táncvizalmat rendeztek, mely igen népes, élénk s barátságos volt, s mely — mint tudósítónk írja — „valáskülönbség nélkül mindenféle rendű polgárokat s egészséges, szép nőket gyűjtött össze. Magyaros volt minden — de ezt már mondani sem kell. Nevezetes, hogy a vizalomba belépti díjt fizetni nem kellett; e helyett a vizalom alkalmával adakozások gyűjtettek; így egy alapítandó könyvtárra összegyűlt 40 ft, az Akademia palotájára pedig felküldtek 15 ft 23 kr. A szép magyar estélyen részt vettek számosan Kalocsa, Moha és Jákó iparosai közül is. — Bereg-megyében Som helységben febr. 15-én Julianna előestéjét ünnepelte egy vidám, derült kedélyű, alig 12 személyből álló falusi társaság. A jóízű magyar ételek, italok után, minthogy cigányuk egy szem sem volt, elővették gyönyörű nemzeti dalainkat s áhitattal énekelték a „Szózat“-ot. A ki ideig érkezett, az itt meg nem áll; megtörtént a rögtönzött indítvány s hamar együtt volt az Akademiának szánt 20 ft 70 kr. melyhez hozzájárultak: Horvát Károly 5 ft, Bary János 5 ft, Janku Péter 2 ft, Bosky Antal 2 ft, Barmos János 2 ft, Nagy András 1 ft, Baksa András 1 ft, Maizlik Antal 2 ft, Ködöbötz János egyházi 50 kr, Nagy János 20 kr. — Szintén Bereg-megyéből, **Bótrágy** helységből vettük egyes lakosok következő adakozásait: Sárkány Sámuel 1 ft, Bajusz Antal bíró 1 ft, Péter János kurátor 1 ft, Vida Mihály 13 kr, Izsák János 25 kr, Izsák József János 20 kr, Karakó Péter 10 kr, Simon József 10 kr, Kováts András 10 kr, Geső János 10 kr, Demjén Mihály 10 kr, Bajusz Sámuel 10 kr, Szabó János 25 kr, Göntzy Antal 1 ft, — összesen 5 ft 43 kr.

Mária-Pócson (Szabolcs) egy baráti körben szintén megtörtént az indítvány, melynek folytán csakhamar 94 ft küldetett be hozzánk. Az egyes adakozók nevei:

Gergelyfy János földbirtokos 18 ft, Szilcz István földbirtokos 9 ft, Fejér Mór földbirtokos 5 ft, Gergelyfy József földbirtokos 2 ft, Gergelyfy Mihály földbirtokos 3 ft, Beretöy Mihály földbirtokos 5 ft, 10 kr, Beretöi János földbirtokos 5 ft, Szaploneczay János földbirtokos 5 ft, Szilcz Istváné 5 ft, Bálpatay Márton földbirtokos 4 ft, M.-Pócsei Zárda 10 ft, Egy névtelen 4 ft, Markovics Emil 5 ft, Jámár Imre plebános 5 ft, Jámor Menyhért 2 ft, Krempér József 1 ft, Ritli Imre 1 ft, Lichtmán Ignác 40 kr, Svarzenberg A. 1 ft, Freid Mór 50 kr, Höffer Fridrik 1 ft, Remesák Mihály 1 ft, Simák Pál 1 ft.

A felső-zemplémegei **mező-laborczi völgy**, Gallicia határán hazánk legszegényebb vidékeinek egyike, hol a magyar értelmiség szétszórva csak kis töredék a más ajkúak nagy többsége között. S még e helyen is jókor megkezdődtek az önkényes adakozások a m. Akademia házára, melyek be-cse annál nagyobb lehet, mivel a legszegényebb felvidéki magyar s idegen ajku földmivelők nehánya is teljesíteni igyekvők itt kötelességét a haza, nemzet és a testvér irányában, kivel századokon át közösen megosztá az öröm és bú napjait. Olvassuk csak azon neveket, melyek a küldött 32 ftnyi összeghez hozzájárultak:

Kutka János 2 ft, Goidics János 5 ft, Pankovics Antal 2 ft, Baacsinezy Ágoston 5 ft, Bezeghy Mihály 1 ft, Vanek Károly 1 ft, Kutka Antal 1 ft, Petrásovics Sándor 1 ft, Terledy Vladimír 1 ft, Szekerák János 1 ft, Jaczkovics Bazil földmivelő 50 kr, Csapka Eduárd 1 ft, Beschidit Mihály 1 ft, Gagancs János 30 kr, Maczkó Hricz (Gergely) földmivelő 34 kr., Habura községe 1 ft, Leukanics András 1 ft, Gulovics Mihály 1 ft, Vizloczky Gyula 1 ft, Gulovics Péter 1 ft, Erlach Ant. 2 ft, Jáles Péter földmivelő 50 kr, Böber Iván (János) földmivelő 50 kr, Lopata Tódor földmivelő 50 kr, Dzapina Miklós földmivelő 50 kr. — Összesen 32 ft.

Zalából a **Tapolca kerületi** kath. papság is beküldé adományát névszerint:

Föt. Hagen Godfrid cz. kanonok 2 ft, Ferber Ferencz alesperes 5 ft, Szeles Ferencz plebános 2 ft, Ludovics Károly káplán 1 ft, Fátér Mihály plebános 2 ft, Tartsai József plebános 3 ft, Aczél József plebános 2 ft, Varga József káplán 2 ft, Gábor Lajos káplán 1 ft, Szmodits Pál káplán 1 ft, Csupor János nevelő 2 ft, Szikora Imre plebános 2 ft. — Összesen 25 ft.

Miskolcraól Doleschall Gábor orvostudor által egy 120 ftból álló önkényes gyűjtést vettünk, melyhez hozzájárultak:

Szatúry Antal tiszai vasutvállalkozó 50 ft, Böszörményi József 3 ft, Pajtás Ferencz 1 ft, Steinhauel testvérek 5 ft, Sir Ferdinánd 1 ft, Káposztás Károly 5 ft, Dvorszky Béla 1 ft, Réty Károly 1 ft, dr. Szabó Gyula 4 ft, Forgó Tamás 1 ft, Sveitzer József 1 ft, Kecskés Károly szinész 5 ft, Spiller Alajos 2 ft, Országh Pál 1 ft, Koháry Sámuel 1 ft, Markó Pál 2 ft, Giovanini Rudolf 2 ft, özv. Kiss Gyuláné 5 ft, Nagy István 1 ft, Altmann Pál 1 ft, Szegő János 1 ft, Makovics Károly 1 ft, Dvorszky Mária 5 ft, Lichtenstein József 3 ft, Csatlás Ferencz 2 ft, Tunyogi János 1 ft, Klein Antal 1 ft, Stener Tamás 1 ft, Schmidt József 1 ft, Schoja Antal pinczer 5 ft, Rácz Félián 1 ft, Lessich Gyula 5 ft.

Kakoluban szintén baráti körben Platthy Jenő ur házána az utolsó farsang napjaiban gyűlt 40 ft.

Kálózán egy táncvizalomban szintén jótékony célokra gyűjtöttek s ez alkalommal, mint a Gaal Lajos ref. lelkész ur által hozzánk beküldött összegek tanúsítják; 27 ft, gyűlt össze a Ráday-könyvtárra s 54 ft, az Akademia palotájára.

Kajdacsán a nép tartott egy táncmulatságot, s hogy itt 17 ft, 50 kr, gyűlt össze az Akademia számára, részletesebben megmagyarázza egy innen irt vidéki levél, melyet egész terjedelmében fogunk közölni lapjainkban.

A somogyemegei **iharos-berényi** urodalom tisztsege is felküldé az Akademia palotájára felépítésére hazafui adományát. Innen 73 ft 10 krt vettünk, melyhez hozzájárultak:

Ih.-Berény: Farkas János urad. ügyvéd 10 ft, Pfeiffer Gyula urad. orvos 10 ft, Báuss Zsigmond tisztartó 5 ft, Géczy András számtartó 10 ft, Szekeres József ispán 1 ft, Rieder Jakab fővadász 5 ft, Rubastyuk Ferencz ménésmeister 2 ft, Jozán István ügyvéd segéd 2 ft, Noszlópy Mihály postamester 2 ft, 10 kr, Gosztonyi Sándor irnok 2 ft, Pete János irnok 1 ft; P.-Sz.-Péter: Mikoleczki György ispán 10 ft, Gogl Konrád fővadász 4 ft; F.-Denes: Skopal Sándor ispán 2 ft; Ganna: Vogronits Sándor ispán 5 ft; Csicsó: Fülöp László ispán 2 ft.

Nyüvedről (Dél-Bihar) három testvér, kik úgy vannak meggyőződve, hogy ott, hol a nemzeti szellemképesség fokmérőjének, a tudományos Akademiának hajléka építéséről van szó, „a kisebb birtokuknak sem szabad hátramaradni“, öt darab 20 pftos nemzeti államkölesön-kötelezvényeket, azok szelvényeivel együtt, küldte be. Látván e levél elküldését az egyik adakozó gyermekei, kérték atyjukat, engedné meg nekik, hogy ők is küldhessenek valamit. S ekkor fenekig kiüríték takarékpénztáraikat, s elküldék ők is megtakarított ezüst pénzőket, négy darab egy forintost és egy huszast. Neveik fentebb olvashatók heti kimutatásunkban.

A györmegei **Hali pusztá** arról ismeretes a vidéken, hogy ott az ősi magyar vendégszeretnek és fesztelen szívességnek egy kedves tanyája van. Ez a mult hónapban ismét egybegyűlve látá falai között azokat, kiket őszinte tisztelet s barátság csatolt lakóihoz. A napjaira agg, de szellemére s szívére nézve még mindig ifjú nagy- és szép-anya, Zsömbörgei Zsuzsánna assz. névnapját megülni jöttek össze fiuk, unokák, vők és ezek gyermekei s a szellem-és érzés-rokon barátok, itt nem elégedtek meg pusztá szép szóval, hanem tehetségeikhez mérten lerakák a haza oltárára szívből jövő áldozataikat. Névszerint adakoztak a magyar Akademia palotájára: Matkovics János 5 ft, Matkovics László 1 ft, Kolosváry Sándor 3 ft, Szabadhegyi György 1 ft, Virághalmi Károly 1 ft, Lepossa József 2 ft, Virághalmi Ferencz 5 ft, Matkovics Gábor 2 ft, Itzés Ferencz 5 ft, Freund Adolf 1 ft, Tót Sándor 50 kr, — összesen 26 ft. 50 kr.

Német-Szent-Mihály azon részén van hazánkban, hol azt hihetné valaki, hogy a szomszéd stajer havasok hidege a lakosság nagy részét a haza ügyei iránti közönyösségig meghűtötte. De a tapasztalás bizonyítja, hogy ez nem így van. Itt is összeállottak néhányan, kik a farsangot úgy vélték legjobban befejezni, ha közös anyánkra, a hazára megemlékeznek, s tehetségükhöz képest annak oltárára áldoznak. A magyar Akademia palotájára a következő adakozásokat vettük innen: Czuleger Sándor 2 ft, Vehofsits N. 1 ft, Kern József 2 ft, Kőváry Gábor 4 ft, Kőváry Nina 2 ft, Unger János 2 ft, Riemer Mátyás 2 ft, Nagy László 2 ft, Szemerer János 4 ft, — összesen 21 ft.

Biharmegyei **Kaba** község lakosai sem maradtak el adományaikkal. Bonyhay József ur által 33 ft. 16 kr, vettünk innen, melyhez hozzájárultak:

Nagy Károly 2 ft, Bartha István 1 ft, Szilágyi Lajos 2 ft, Gere József 50 kr, Sári Márton 1 ft, Szilágyi Márton 30 kr, Szilágyi János 30 kr, Barta József 50 kr, Pap József 30 kr, Sári György 30 kr, Rácz Imre 59 kr, községtanácsbeli hivatalnokok; Szabó Péter 1 ft, Soltész László 1 ft, Szegedi János 30 kr, Kovács Sándor 26 kr, Tóser József 50 kr, egyházi hivatalnokok; Major Alajos postatiszt 1 ft; továbbá Kovács István 3 ft, Szilágyi Gábor 2 ft, Nagy Gáspár 3 ft, Erdei József 50 kr, Csegöldi Sándor 1 ft, Barta Lajos 1 ft, Vas Sándor 30 kr, Széles Ján. 30 kr, S. Nagy Lajos 30 kr, Daróczi Gáspár 40 kr, Juhász Bálint 1 ft, Mácsai Mihály 1 ft, Mácsai Sándorné 40 kr, Borbély András 40 kr, Csudor János 50 kr, Baday Endre 40 kr, földmivesek; végre Rosenteld Ignác 90 kr, Mandel Jakób 1 ft, 50 kr, Kohn Ábrahám 60 kr, Kohen Ábrahám 20 kr, Blum Ábrahám 20 kr, Kis Mózes 20 kr, Kurzer Simon 30 kr, izraeliták; melyhez a felküldés postadíján kívül még a beküldő adott 1 ftot, s így lett az összeg 33 ft. 16 kr.

Több ízben jelentették már a lapok, hogy az iparos céhek tagjai szintén meghozzák áldozat-filléreiket. Legközelebb **Oroszházáról** vettük ennek örvendetes bizonyosságát. Itt ugyanis mart. 2-án az egyesült **kovács-és bog-nárcz** évnegyedes gyűlését tartván, Rentsisovszky Ferencz felhívására a következő adakozások történtek. Rentsisovszky Fer. 5 ft, ifj. Hézer Mihály 1 ft, Czimmer János 50 kr, Brestyanszky Mih. 50 kr, id. Holeczka János 1 ft, ifj. Holeczka Ján. 1 ft, Pusztay András, 50 kr, Szilasy István 50 kr, ifj. Bokor Pál 1 ft, Kéri István 40 kr, Lukács Péter 20 kr, Plentér Istv. 1 ft, Hézer József 20 kr, Fehér József 50 kr, Orbán István 50 kr, Králik János 40 kr, Trucz Pál 20 kr, Czismadia János 1 ft, Fehér András 50 kr, Kovács János 1 ft, Szentandrás Sámuel 1 ft, Pusztay György 1 ft, Soós János 40 kr, Madarász Mihály 60 kr, Kluka József 1 ft, Bély György 60 kr, Pusztay András 50 kr, Pukanszky András 1 ft, a czéh lédájából közakarattal 10 ft, összesen 33 ft. — Továbbá az ugyan ottani **csismadia-czéh** szintén évnegyedes gyűlést tartván, a m. Akademia részére a következő adakozások történtek: Rentsisovszky Ferencz 5 ft, Király János 20 kr, Király István 20 kr, Harsányi György 10 kr, Oszatzky Mihály 10 kr, Veiszler Sándor 20 kr, Masztics József 20 kr, Prokop János 20 kr, Kón Ferencz 20 kr, Tóth István 10 kr, Sulkovics András 10 kr, Szücs József 30 kr, Konkolyos István 20 kr, Oskó Pál 20 kr, Kovaltsik József 20 kr, Danda János 20 kr, Ambrózy János 20 kr, ifj. Krajcsovits János 20 kr, Teslák András 10 kr, Gabnay Pál 30 kr, Szabó Mihály 50 kr, Boros András 10 kr, Pokánszky János 1 ft, Gabnay János 1 ft, a czéh lédájából közakarattal 20 ft, összesen 31 ft, 10 kr.

A pesti gazdasági gépészek és segédek közül ismét többek nevével találkozzunk az adakozók rovatában. **Gubicz András** gépész és segédei 74 ftot küldtek be. Ezen összevgez járultak:

Gubicz András gépész 50 ft, Kovács Ferencz 1 ft, Minih Vincze 1 ft; Benedek Sándor 1 ft, Gubicz Sándor 3 ft, Konzál József 1 ft, Felker Ferencz 1 ft, Molnár József 1 ft, Rétész Antal 1 ft, Dricsics József 1 ft, Tóth József 1 ft, Horvát Imre 1 ft, Siller János 1 ft, Kovács Jakab 1 ft, Gasparik János 1 ft, Horvát Imre 1 ft, Szabó Mihály 1 ft, Pászta Károly 1 ft, Ellek Ferencz 1 ft, Gébel János 1 ft, Günther József 1 ft, Kuczogi Ferencz 1 ft, Lutter János 1 ft.

De az ország egy másik végpontjáról és egészen új körökből is érkeznek adományok. A nagyrészt idegen nevek között több külföldi férfi adakozását is tiszteljük. *Orsodról* kaptunk 12 ft 10 krnyi küldeményt, melyhez hozzájárultak: Kenessey Albert gőzhajó-kapitány a házra 1 ft 50 kr. a tőkéhez 1 ft 50 kr. Silva a házra 1 ft, Fábán a tőkéhez 1 ft. Molitor a tőkéhez 1 ft. Rechl a házra 1 ft. Habasek a házra 1 ft. Max de Leys capitano a házra 1 ft. a tőkéhez 1 ft 10 kr. Joh. Steffens, maschinist 2 ft. Tisztelet az adakozók nemes érzelmének.

Az erény karöltve jár: egyik jó tulajdonság nemzi a másikat. *Tissa-Nagyrevén* (Szolnok) templomot és iskolát építettek csaknem egy időben, ez által a ref. egyház tetemes adósságba keveredett, melyből csak a mult évben sikerült kifutóznia, sokat segítvén rajta e heves-nagykunsági traktus, mely mintegy 400 fnyi követelést nagylelkűen elengedte. De az alatt az egyház temploma és épületei nagyon megviselődtek s szomorú külsejökkel mintegy kérni látszottak: „Sion leányi, megrongyolottunk, tatarozzatok meg minket!“ A kérő szó nem hangzott el a pusztában, mert az egyház közbirtokos tagjai — többnyire özvegy nők — a mivel Isten őket megáldotta, bizonyos számú hold földeket bizonyos évekre az egyház használatára felajánlottak. S minthogy már benn voltak a jótékony adakozásban, nem feledkezének meg az Akademiáról sem, a község több tagjai összeállottak s be-küldének e célra 8 ftot. névszerint:

Nagy Sándor 1 ft, Majer István 30 kr, Pákozdi Ádám 30 kr, Majer Lajos 30 kr, Lecki István 1 ft, Ambrus István 30 kr, Szendi Lajos 10 kr, Ecsedi János 30 kr, Földes 1 ft, Rósa Lajos 20 kr, Fejes Eduárd 20 kr, Sződényi Nagy Sámuel 70 kr, Pabar Pál 20 kr, Csabai Gábor 10 kr, Póllák Jákab 2 ft.

Vége *Rába-Hídvégen* is megtartottak február hóban egy nemzeties szellemű szép táncvizigalmat, mely az ottani könyvtár számára 53 ftot. jövedelmezett, azonkívül a vas megyei gazdas. egyesület részére részvényes aláírások történtek s végre a m. Akademia palotájára is (a házra 59, a tőkéhez 5 ft.) összesen 64 ft. gyűlt be. Az utóbbi összeghez járultak:

Kelemen Pál 5 ft, Payer Károly 1 ft, Takács Lajos 3 ft, Gaiger Benedek 2 ft, Oepenheimer 1 ft, Tóth György 5 ft, Gaiger László 1 ft, Sövegjáró Lajos 1 ft, Farkas József 1 ft, Tevely József 3 ft. és 3 ft. a tőkére, Pál Sánd. 2 ft, Tóth József 1 ft, Krancz Lipót 1 ft, Molnár Imre 1 ft, Tóth Benedek 1 ft, Molnár 1 ft, Schlick fővadász 1 ft, és a tőkére 1 ft, Egervári Miklós 1 ft, Marceglia Antal 1 ft, Zarka 2 ft, dr. Nagy Károly 2 ft, Rozsás Mihály 1 ft, Muszer Károly a tőkére 1 ft, Bertalanfy 1 ft, Septyer Sándor 2 ft, Pátonai Lajos 1 ft, Kiss István 2 ft, Schwartz Jak. 1 ft, Szabó Pál 2 ft, Csontos Ferencz 3 ft, Jánossy Péter 1 ft, G. S. 2 ft, Nemes Lajos 2 ft, névtelen 1 ft, Nagy Pál 1 ft, Somogyi Ignác 2 ft, összesen a házra 59 ft, a tőkére 5 ft.; mindössze 64 ft. a. e.

Ismét egy lapot írunk tele oly tényekkel, melyekre mindig örömmel fog visszaemlékezhetni a magyar ember.

+ (*Makón az Akademia palotája javára*) jan. 28-án táncvizigalmat rendeztek, mely a mondott célra 220 ftot jövedelmezett. Sokan voltak — írják a „P. Naplónak“ — kik a vizigalomban részt nem vehetvén, járandóságukat mindamellet szives készséggel küldték meg. Többek közt Graner makói izraelita hazánkfia 10 forintot küldött be ily levél kíséretében: „Szeretem, hogy tér nyílt számomra megmutatni, hogy én is magyar vagyok és hazafi, kit hona jóléte boldogít s gyönyörrel áraszt el; örömmel mellékelem ide ezen 10 ftot a m. Akademia palotájának fölépítésére, azon ohajtásom kifejezése mellett, bár minden izraelita hitsorsosom hasonlóan érezve járulna e nemes célhoz.“

+ (*Jótékony czélú táncszestély.*) Freitag János ur, az ozorai kerületi urodalmak főtisztje, hg. Eszterházy Pálnének sulyos nyavalyából történt felgyógyulása öröme Miklósvárott, Tamási mellett, a hercegi vadászkasztélyban jan. 24-én zártkörű táncszestélyt adott, melyet a jelen voltak hazai czéllal ohajtván egybekapcsolni, azon alkalommal az *Akademia palotája* javára egyszeriben 114 ftot volt együtt. — Fájdalom, hogy ezen örvendetes tényhez gyászhiert kell csatolnunk — írja tovább a „P. N.“ — Ugyancsak Freitag János, tisztán az Akademia javára febr. 15-én Dombóvárott táncvizigalmat rendezett. A vendégkoszoru, lakásán már együtt volt, midőn esti 6 $\frac{1}{2}$ órakor szélütés érte s az 52 évre terjedt érdemduz életnek vége szakadt. Áldás poraira!

— *Ugy értesültünk, hogy a magyar Akademiára* a szatmári eszmadia-czéh 100 ftot, a gubászcéh 40 ftot, a cipészczéh 20 ftot oly móddal ajánlt fel, hogy ezen összeget az illető helyre, f. évi márt. hó 5-re fel is küldendik. — K. G.

+ (*As Akademia alaptőkéjére és palotájára*) a Bánságban is szépen gyűlnek az adakozások, különösen szerb testvéreink tetemes összegekkel áldoznak a tudományok oltárán.

+ (*Facséton*), hol a magyar ajkuak aránylag csekély számmal vannak, szintén rendeztek a farsang folytán táncvizigalmat az Akademia palotája javára, mely a mondott szép célra több mint 200 ftot jövedelmezett.

Irodalom és művészet.

— *Jókai Mór „Decameron“-jának* utolsó két kötete napokban adatott sajtó alá s néhány hét múlva az egész 10 kötetes gyűjtemény kész leend, a mikor az előfizetőknek a még hiányzó két kötet is rögtön meg fog küldetni.

△ *Megjelent: „Néhány szó báró Eötvös Józsefhez. Báró Kemény Gáborról.“* — B. Kemény Gábor mult év nov. 4-én egy nyílt levelet írt báró Eötvös Józsefhez, melyben elmondja, hogy midőn ő a b. Eötvös József által írt „A 19-ik század uralkodó eszméi“ című munkájára közzé tette sokban ellenkező nézeteit, a hírlapok e nézeteit gunynyal fogadták; de elégtételt nyert, mert b. Eötvös a pesti Kazinczy-ünnepen mondott híres beszédében a nemzetiség eszméjére nézve, az ő nézetével egyezőleg nyilatkozott. De

Eötvöst most a hírlapok ezért nem gunyolták ki, mint előbb őt! pedig az igazság mindig ugyanaz, akárki mondja is el azt! — De félretéve mindent, b. Eötvöshöz azon kérdést intézi: nem volna-e helyes, a nemzetiség eszméjét a hivatottaknak megvitatni s tisztába hozni stb. — Ez fötartalma azon főnemlített nyílt levélnek, melyet sem a „Pesti Napló“, sem később a „Magyar Sajtó“ nem akart közölni. Mire a szerző az említett füzetet adta ki. Egyébiránt az egész füzet igen komolyan van írva, minden személyeskedést szorgosan kerül.

+ (*„Az „Uj Magyar Museum““* első vagyis januári füzete 1860-ra megjelent, következő érdekes és tanulságos tartalommal: Nagy napok (I.) *Toldy Ferencz*től. — Gróf Dessewffy József leveleiből, *Kazinczy Gábor*tól. — A mohácsi ütközet Pecevi török író után *Vámbery Armintól*. — Magyar történelmi adalékok: I. Zsigmond kir. fogsága ideje. Országos tanács. Csallóköz kerület, II. A szikszó-ujfalusi harc 1678. *Toldy Ferencz*től. — Camoens Luziadája, *Greguss Gyulától*. — A muzeum tárczája. Névtelen levelek. — Magyar akadémiai szemle januárról. — Budapesti orvosi egyesület. — Irodalmi napló. — *Kazinczy-irodalom*. 1860-ra irodalmi újdonságok és hírek. — Az idei folyam az eddiginél csinosabb kiállításban jelent meg. Az előfizetés egész évre helyben 5 ft., postán 6 ft. Előfizethetni *Emich Gusztáv* könyvkiadó-hivatalában.

+ Említettük lapunk mult számában, hogy *Ormody Bertalan* „*Akademia könyve*“ cím alatt egy versgyűjteményt fog összeállítani. Erre vonatkozólag *Ormody* azon felvilágosítást tevő közzé, hogy az „*Akademia könyvét*“ legjelesb költőink műveiből ugyan, de melyek még eddig sehol meg nem jelentek, tehát egészen új költeményekből fogja összeállítani.

+ (*„Sárospataki füzetek“*) negyedik évfolyamának II. füzete megjelent, következő cikkeket hozván: Róma és Franciaország viszonya a multban 752 — 1832, *Somosi Istvántól*. — Husz János reformatori működései és végőrai *Nagy Józseftől*. — Templomban, *Kis Árontól*. — Adatok a tiszántuli ref. egyházkerület multjából, *Révész Imrétől*. — Kivonat *Végh János* csehországi ref. prédikátor emlékirataiból, *Szentpéteri Sámuel*. — A bazeli egyetem anyakönyvéből *Zsindely Istvántól*. — Végező az egyházi zene érdekében *Sz. G. urhoz, Ivánka Samueltól*. Szeremlei „*Kereszténynevelés-tudomány*“, *Hegedűs Lászlótól*. — Világkrónika. Az evangéliumok szétosztán. *Fridberg, Szilezia, Madagaskar*.

⊙ (*Értesítés.*) *Remellay Gusztáv* értesíti az illetőket, hogy ifjusági beszélyei harmadik kötetét képező „*Szent István hazánk első királya*“ című ifjusági elbeszélését, *Burger Zsigmond*, szegedi nyomdatulajdonos ur, mindenkinek, a kit illet, husvét napjáig mulhatlanul el fogja küldeni. Hazánk bibornok hercegreprimása, ezen munkát előbb megbíráltatván, megengedni méltóztatott, hogy *Remellay* azt ő eminentiája 50 éves áldozarsága ünnepe emlékére adhassa ki. E kötetet pünkösdkor egy „*Sz. László*“ című elbeszélés fogja követni. A kiállítás csinoságáról *Burger Zsigmond* ismert buzgalma kezkesedik.

+ (*Vahot Imre*) az ő „*Napkelet*“-ében közelebb keményen nekironott a „*Divatosarnoknak*, hogy oly izléstelen magyar divatképeket küldözget szét előfizetőknek. Csudálatos, hogy *Werfer* ur, ki a képek iránt, ugylátszik, alószeregettel viseltetik, saját érdekében is a mostaninál ügyesebb szajolót nem keres. Most már nemcsak hazai, de külföldi lapok is küldenek szét előfizetőknek magyar divatképeket, s ugyan megköszönjük *Werfer* urnak, ha a külföldi kiadók az ő divatképeit veszik mintául.

+ (*„Férfidivat-közöny“*) tavaszi illetménye megjelent, divatkép és szabásrajztábla mellékletekkel. A szöveg tartalma: „*Előfizetési felhívás*“ a „*Férfidivat-Közöny*“ 1860. évi folyamára. — A divatképen levő alakok jelmezeik leírása, *Jámbor Endrétől*. — A szabásrajz magyarázata, *Jámbor Endrétől*. — Szabásrajz magyarázata, *Kostyál Ádám*tól. — Magyar nadrag szabás — magyarázata, *Horváth Ferencz*től. — Szabásrajz magyarázata, *Kiss Sándortól*. Üzlettudósítás gyár- és kereskedések kimutatása és a divatszinek magyarázata. — Iparunk érdekében. — Divattudósítás.

+ (*A bukaresti magyar lap.*) A bukaresti, „*Hunnia*“ czimet viselő magyar olvasó-egylet, melynek alapítója s elnöke *Koos Ferencz*, bukaresti derék-lelkész, egy magyar hetilapot indít meg e hóban, „*Bukaresti magyar közöny*“ cím alatt, s *Váradi Ádám* szerkesztése mellett. E lap tiszta jövedelme a régi magyar telepekből fenmaradt községek körébeni magyar könyvtárak s később iskolák felállítására lesz fordítva. Tartalma leend: 1. Az itteni magyarságot érdeklő kormányrendeletek rövid kivonatban. 2. Politikai szemle. 3. Kereskedelmi és iparüzleti közlemények. 4. Az oláh tartományok ismertetése. 5. A magyar telepek s azok mostani helyzetének tüzetes ismertetése, kiterjeszkedve a Bukaresti magyar egylet utján e lap által elősegítendő magyar könyvtár- és iskolaügyre. 6. Vegyes közlések. 7. E jótékony czélú lap bevételei és kiadásai félévünkint pontos számadása. Ára, hetenkint egy nagy negyedret ívet számítva, félévre postabérrel 6ft., helyben 10 ezüst huszas. A pénzek Bukarestbe *Koos Ferencz*hez küldendők. Az első szám, mi helyt a kiállítás költségei kétharmada fedezve lesz, szét fog küldetni. Nem kételkedünk, hogy e, külföldön első magyar lap nemcsak bukaresti magyar testvéreinknél, de a két testvérházában is méltó pártolásban fog részesülni.

+ *Megjelent, „Cherami, a párisi kalandor.“* Vig regény, írta *Kock Pál*, ford. K. T. Első rész. E könyv 9. és 10-ik füzetét képezi azon, külföldi regényeket és utirajzokat magában foglaló olvasótárnak, melyet *Hartleben K. A.* közelebb indított meg.

+ (*Négy Kazinczy-émlék-minta*) van már a műtárlatban közszemlére kitéve, melyek közül kettőt *Dunaiszky*, egyet *Lakner* s egyet *Marschalkó* készített. Műértők állítása szerint ezen tervek egyike sem alkalmas a kivitelre. A pályázat tán több sikert eredményezne.

+ („*Debreczeni lapok*“) Ily cím alatt fog Debreczenben april elején megindulni egy szépirodalmi, ipar-, gazdasági s kereskedelmi közlöny, Csáthy Lajos és társa kiadásában.

— (A „*Válságos napok*“ című regény) írója, Emilia, kéri az illetőket, hogy a náluk levő előfizetési ivateket mart. 15-ig hozzá beküldeni sziveskedjenek.

+ („*Borura derü*“) Ily című csárdásra nyit előfizetést R. Zs. 50 új krjával. A tiszta jövedelem a m. Akademia palotájára fog fordítani.

+ (*Misses Mari k. a.*) hazánk leánya, ki a saluzzói operaszínházban Merina név alatt énekelvén, az olasz lapok egyhangú elismerésével találkozott, febr. 15-én jutalomjátéka alkalmával több rendbeli kitüntetésben részesült. — Halljuk, mikép referálnak erről az udvarias divatlapok! Kiléptekor viharos tapsokkal s szebbnél szebb virágokkal fogadták; oly bokrátát is kapott, mely kétszáz kameliából állt; ezenkívül értékes gyűrűvel s egy római övvel ajándékozták meg. Corradi emlékvészt is irt tiszteletére, melyet a zsufoolt színházban tömérdek példányban szétröppentettek. A fiatal művész Szaluzzóban két hó alatt negyvenkétszer lépett föl. Bizony sok!

Közüntézetek, egyletek.

— (A magyar kertészeti társulat) rendkívüli közgyűlést fog tartani márczius 16-ik és folytatólag 17-ik napján, mindig délelőtti 9 órakor, a m. nemzeti Mzeum teremében.

○ (A budapesti orvosegylet) márczius 3-án tartott ülésében Lenhossék tanár a gerincoszlopról boncz- és élettani tekintetben értekezett.

○ (A pesti testgyakorló egylet) évkönyve 1859-re megjelent magyar és német nyelven. E szerint van az egyletnek 13 oly alapító tagja, kik készpénzben összesen 3087 ft. 25 krt fizettek be, 22 oly tagja, kik kötelezvényekben az egyletnek 5145 ftot kötöttek le, továbbá van 69 egyleti tag, kik évenként 10 ftot de többet is irtak alá. 1859-ben 139 fiu és 34 leány, összesen 173 növendék nyert oktatást a testgyakorlatban. Az egylet bevétele 2024 ft. 29 kr., miből a kiadás levonotván, 149 ft. 71 kr. pénztárkészlet maradt. Az igazgató választmány következő urakból áll: gr. Zichy-Ferraris Manó pártfogó; elnök: gr. Nádasdy Lipót; alelnök: Agoston József; pénztárnok: Hauszner F. L.; titkár: Kürz János ur.

+ (Felhívás.) Többen folyamodtunk a nmélt cs. k. helytartósági osztályhoz, engedélyért egy Bihar megyei gazdasági egylet alakítására. Elnöki végzés folytán megadatván a gyűléstartási engedély, ennek következtében minden rendű t. cz. földbirtokosokat, gazdatiszteket és községek képviselőit, kik ezen gazdasági egylet iránti előleges tanácskozmányban résztvenni kívánnak, értesíteni ohajtom, hogy Nagy-Váradon, f. 1860. évi mártius 20-án délutáni 3 órakor a kaszinó-egylet teremében tartandó gyűlésre megjelenni sziveskedjenek. — Kelt Mező-Telegden, febr. 27-én 1860. Gróf Hal-ler Sándor.

○ (A vácsi suketnémák intézetében) e hó 12-án délelőtti 10–12 óra közt menend végbe az első félévi nyilvános próbatét.

Mi ujság?

— (A pesti irodalmi körökben) mult héten igen szivesen látott vendég volt *Ipolyi Arnold*, ki az utóbbi akademiái ülésben tartá székfoglaló előadását, tárgyul választván a hazai régiségtant általában s néhány érdekes régiséget különösen. A jelen voltak nagy élvezettel követték a tanulságos és szép előadás részleteit.

+ (Mult heti hangversenyek.) Mult vasárnap déli 12½ órakor egyszerre két hangverseny volt, egyik *Boscovitzé* az „Európa“ szállodában, a másik pedig a *zenedé* a Lloyd-teremben. *Boscovitz* hangversenyében közreműködtek: *Huber József* gordonka-játékával; *Bignio*, ki két magyar népdalt énekelt; *Hollósy-L-né*, ki szintén népdalokkal nagy hatást idézett elő. *Boscovitz* méltán érdemli a megrovást azért, hogy hangversenyét a zenedével, mely pedig jótékony czéllal volt egybekötve, ugyanegy időben adta s így ettől a közönség egy részét elvonta. — A zenede hangversenye sok élvezetet nyújtott a hallgatóságoknak. *Tinódi Sebestyén* közkedvességet nyert történelmi énekeiből ismét néhány újabb megfejtett darabot adtak elő u. m. *Dávid király* megvívása *Góliáttal*; *Verbőczy Imre* viadala *Káson* hadával; ezenkívül más két, XVI. századbeli történelmi ének: *történelmi gunydal* „*Gonosz asszony* embereknek erkölcsükről.“ *Armbuszter Kristóftól*, és az ismert szép történelmi ének: „*Enyingi Török János* vitézsége.“ *Költemények* is szavaltattak. Az egyes növendékek közt több szép fiatal tehetség mutatta be magát.

+ (*Stéger Ferencz*) vendégzereplését a pesti nemzeti színháznál befejezvé, fővárosunkat a napokban volt elhagyandó, hogy egyelőre *Brünnbe* menjen néhány vendégzerepre. Később *Olaszországba*, onnan pedig a jövő évre *Londonba* készül.

+ (*Dobozi Károly*) az ismert magyar zeneszerző és jeles hegedűs *Makón* febr. 19-én aszkóiban meghalt.

+ (A nemzeti Mzeum dísztermeinek) földiszítésére és fölszerelésére, a muzeumi pénztárnok kimutatása szerint eddigelé közel 4000 forint és több arany gyűlt be. Remélhető, hogy ez összeg még tetemesen gyarapodni fog, miután az adakozások még folyvást buzgón folynak.

○ (A fölső dunaparti köpart), melyet a város épített, elkészült s már át van adva az azt kibérlő dunagőzhajó-társaságnak, mely ezután ide állítja hajóit és a régi hidfőtől lefelé a Dunát szabadon hagyja, hol ezután a piaci termény-hajóknak kényelmes helyük lesz.

○ (A telekhönyvek) Bars- és Thurócsmegyében is elkészültek s april 1-től kezdve az illető járásek helyein mindenki által megtekinthetők.

+ (*Indítvány*.) *Szinyey Valéria* asszony azon indítványt teszi a nemzeti Mzeum termei földiszítés tárgyában: hogy a magyar hölgyek az asztalt díszítsék föl nagy, pompásan kiállított szönyeggel, melyre a haza megyéinek czimerei legyenek kihimezve, minden czimer egy-egy négyszöget képezvén. A szönyeg közepét a legnagyobb négyszög képezné a magyar czimerral, melyet *Budapest hölgyei* himezhethének. Az indítványozó *Sárosmege* czimerének himezésére vállalkozik.

△ (A *Budán állítandó országos tébolyda építése*) ez idén kora tavasszal már megkezdődik, miután az illető építőmesterek már mind szerződötve vannak, kik között van egy bécsi is, t. i. egy asztalosmester.

+ (*Rendkívüli termékenység*.) *Pesten* van egy ügyvéd, a ki igen nevezetes ember. Négy év óta él nevével boldog házasságot, mely idő alatt 10 azaz tíz gyermekkel áldotta meg őket az Isten, t. i. az első évben hármasok, a második és harmadik évben ikrek, s közelebb ismét hármasok születtek. A hármasok elhaltak, de az ikrek egészségesek, mint a makk.

△ (*Iskolaügy*.) Az iskolák pártolásáról ismeretes *Romasetter Vincze* ur *Sümegen*, neve napjának alkalmával, a város által építeni szándékolt új iskola számára helyiséges adott, sőt a szükségét építési anyagokat is megajánlta. Ez alkalommal, csehi lelkész, *Pellanovics Mihály* a sümegi reáliskolának 100 ftot adott.

○ (Az *ausztriai hadseregben*) 1788-tól egész 1859-ig vagyis 72 év leforgása alatt 7346 tábornok és törzstiszt volt. Ezek közül a csatában elesett vagy egyébként sebeiben meghalt 285. Továbbá a 7346 közül 1990 tényleges szolgálatban alkalmazott és 5356 alkalmazás nélkül volt. Végül a megholtak közt volt 3 király, 12 főherceg, 44 fejedelem és koronaherceg, 58 herceg, 676 gróf, 1149 báró, 2948 nemes és 2665 polgári származású.

— *Köszege*ről több örvendetes tudósítást kaptunk. Ugyanis márt. 3-ról írják: *Kaszinónkban*, hol az ügyvezetés eddig kizárólag német nyelven történt, ezentul magyar és német nyelven fognak a jegyzőkönyvek vezetetni, s pedig úgy, hogy a magyar szöveg tekintetik irányt adónak kétes esetekben. — *Kaszinónk* elnöke, *Remete Józsa* ügyvéd ur, a magyar Akademia javára felhívást tett közzé, mely, hála a közös, ez ügyben többek által kifejtett munkálkodásnak eddig mintegy 550 ft. és huszonegy darab aranyat eredményezett, a pénz azonnal rendeltetése helyére fog küldetni. — Ezen iven nem foglaltatik a városnak, mint testületnek adakozása, mert ennek összege a legközelebbi tanácsülésben leszen meghatározandó — nem a takarékpénztár által adott 300 ftnyi összeg, s az itteni r. kath. papság adományai, melyek más uton küldettek el. — Az említett iven mint nevezetesebb összegeket ajánlók a következők: *Gróf Festetics Sándor* 100 ftot és 20 db. arany, *Bezeredy György* cs. kir. udv. tanácsos 200 ft. 5 percentes nemzeti kölcsönben, *Festetics Mária* grófhölgy 30 ft., *Ivánkovics család* 25 ft. és *Ivánkovics Irma* k. a. 1 db. arany, *Chernel Kálmán* 20 ftot, *Freiler Tódor* 50 ftot. — *Szuper Károly* színészársasága a közönség általános és valóban megérdemelt tevése mellett a legjobb darabokat adja elő, mint azt a következő játékrend bizonyítja: *Falusiak*, *Házassági három parancs*, *Vénbakancsos*, *Mama*, *Dalos Pista*, *Fenn az ernyő* nincsen kas, *Bibor és gyász*, *Brankovits*, *Tücsök*, *Bányarém*, *Hűség* hűtlenségből, *Parlagi Jancsi*, *Mátyás király* lesz stb. — A kitünőbb tagok: Az igazgató *Gönczi Soma*, *Ország* (mint *Kálmán király* „*Könyves Kálmán*“-ban), *János* és *Jánosfi*, de ez utóbbi már eltávozott a társaságtól. — A hölgyek közül *Kovácsné*, *Tóth Luiza*, *Berki Jozefa*, *Árvainé*, — s általában meglátszik a társaságon a dícséretes igyekezet, rend és pontosság — csak kár, hogy a közönség nem nagyobb.

+ (*Borsasztó tüszés*.) Febr. 10-én éjjel a *Konstantinápoly* európai részén levő *Dardanella*-város a lángok martaléka lett. Az egész háztömeg a tengerparton, hol a követségek s kereskedelmi ügynökségek lakai voltak, nem létezik többé. A tűz a francia követségi palotában ütött ki, s öt gyermek is a lángok közt lelte halálát.

○ (*Földrengés*.) *Zalamegyében* *Bakonak* községben febr. 25-én d. u. 5 órakor földrengést éreztek, úgy szintén a szomszédos *Csopiban* is. A tünevény morgással észak felől jött, de csak egy lökést tett. Az innen távol eső *Szántó helységben* észleltek oly erős lökést, melytől két ház is összeomlott. — *Bakonakiak* állítják, hogy 12 évvel ezelőtt szintén volt földrengés ott, mely akkor egy hétig tartott s bizonyos órában minden nap egy lökést tett.

△ (*Az írók és művészek száma Bécsben*), a legújabb kimutatás szerint összesen 2995; ez bizony nem sok egy nagy birodalom központján, pedig e számba mindenféle osztályu művész és író bele van tudva.

+ (*Táncs a halál casulja*), azt mondja a példabeszéd. A legközelebb lefolyt farsangon is több szomorú példa igazolta ezt, melyekből legyen elég egyet említenünk. *Grätzben* egy ügyetlen tánczos, épen midőn a szédítő keringőt legesebesebben járta, kiejti kezéből tánczocsnőjét, ki legott elesvén, úgy megütötte fejét, hogy agyvelőgyuladába esett, s néhány nap mulva iszonyu kínok közt kimult. Egygyel több ok arra, hogy a keringő helyett csárdást tánczoljanak *Grätzben*.

+ (*Hidassi sznigaszató*) *Sopronban* april 9-én magyar szini előadásokat kezd meg, melyek összesen 20-ra terjednek s május 14-ig tartanak. Az előadandó darabok az előleges jelentés szerint, négynek kivételével, csupa népszínművek lesznek.

+ (*Makón négy szegény földműves*) egy köztisztületben álló urhoz egy kis összeget azon kijelentéssel küldött be, hogy ezt valami jótékony czélra fordítsa. Egyszermind kijelentették, hogy, míg élnek, a haza javára minden nap egy krajczárt félretesznek.

+ (*A csárdásnak és harmagarnak Párisban is*) nagy kelete volt a közelebb lefolyt farsangon.

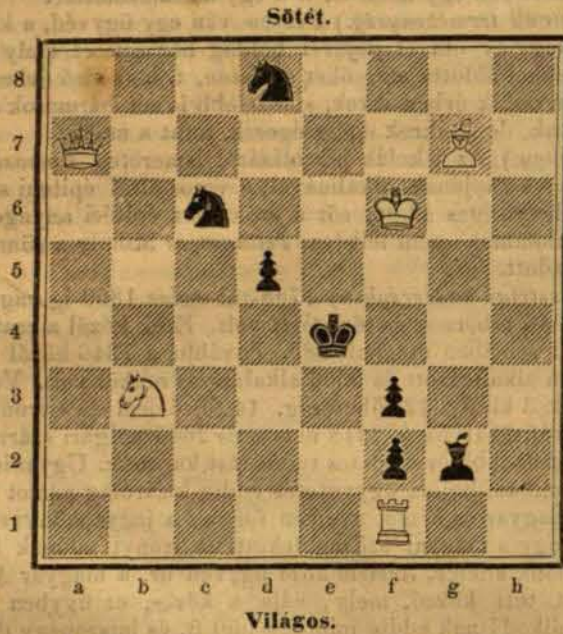
(Adakozás.) E napokban a következő küldeményt vettük Biharmegyéből Er-Köbölkutról: „Alól-irt protestánsok, azon testvéri érzelm tanúsításánál, melylyel katolikus hazafi testvéreink iránt lelkesülünk, a hazánk és fővárosunk díszére Pesten a Leopoldvárosban épülő nagy templomnak, Szent-István oltárára szíves készséggel adakozunk. Gyűjtő Vásárhelyi Ben-

cze. Adakozók nevei: 1) Szombati Gábor 1 ft. 2) Draveczy Sándor 1 ft. 3) Gyalokay Lajos 1 ft. 4) Vásárhelyi Bencze 1 ft. 5) Bónis László 1 ft. Összesen 5 ft. (Ezen összeget illető helyre átszolgáltattuk. Szerk.)

(Halálozás.) Jeles tudósunk Szenczy Imre, a csornai prem. rend főnöke, március 2-án, élte 62-ik évében, meghalt.

SAKKJÁTÉK.

8. sz. feladvány. — CSERESNYÉS ISTVÁN-tól (Pesten).

Világos indul s a 4-ik lépésre matot mond.

Helyreigazítás. A 4-ik sz. feladványban a tévedésből c 5-ön álló ♔ b 5-re teendő.

A 4-ik számú feladvány megfejtése.

(Rozsnyay Mátyástól)

Világos.

- 1) Kb5 - c4
- 2) Kc4 - d3
- 3) Kd3 - d4 ♚

Sötét.

- g5 - g4
- Ke5 - f5

Helyesen fejtették meg. Maros-Vásárhelyen: Darkó Sámuel, Szabó Miklós. — Esztergomban: Oblatt Markus. — Orosháza: Dr. Lúbek. — Veszpremben: Fülöp József. — H.-M.-Vásárhelyen: F. Ö. — A szadányi előfizetők. — K.-Turon: Ruttkay Mór. — Keszthelyen: D. P. — Szombathelyen: Horvát Boldizsár. — Léva: Ráfael. — Sárban: Gr. J. — Fegyverneken: Friedländer J. — Jánosiban: Keszler István és Barnabás. — Ógyánban: Polgár Károly. — Gyöngyösön: Pongrácz Bonó. — Gladán: Kiss Andor. — Dunaföldvár: Dr. Duckesz F. — T.-Kanizsán: Szegő Géza. — T.-Sz.-Miklóson: Frankl A. — Pesten: Engel Imre. — Kolossvárt: Törpényi Lajos. — Szeke-Fehérváron: Cselkó György. — Nyirbátor: Rosenberg M. — Lubon: Raisz M. — Gárdonyban: Philoscacco. — Nagy-Szombaton: Fekete Károly. — Csákváron: Göllner Frigyes. — S.-A.-Ujhelyen: Karosa Endre. — Andrástván: Majláth Béla. — Csongrádon: Keller L. — Bécsben: Szily K. A 3-ik számú feladvány megfejtésének beküldésével sokan elkéstek.

Rövid értesítések. Kolossvárt: Törpényi L. A német sakkkönyvek közül Von der Lasa „Leitfaden für Schachspieler“ című könyvét ajánljuk. — Szabadzsallás: Rozsnyay M. Az előtünk ismeretes sakkadomához mi a küldöttnél sokkal szebb diagrammot tudunk. A többi küldeményért fogadjunk köszönetünket. A plagiumra megjegyezzük, hogy nemcsak a „Familien-Journal“, hanem „Bilguer“ is igen bő forrás; egyébiránt legyen ön kívánsága szerint. — Léva: Ráfael. Kérjük önt általában minden munkatársunkat, hogy a beküldött vagy beküldendő feladványok s játszmák szerzőjét s forrását is megnevezni sziveskedjenek.

Színházi napló.

Péntek, márt. 2. Réményi Ede harmadik hangversenye. Ezt megelőzte a „Becsületzó“, vigjáték egy felv. Irta Sziget. Réményi ezuttal is oly általános lelkesedést idézett elő, mint első és második fölléptekor. Előadott darabjai közül legnagyobb tetszésben részesültek a „Repülj fecském“ és „Ezt a kerek erdőt“ kezdetű népdalok; ez utóbbit háromszor is eljátszották vele, mialatt nemcsak a közönség, de maga a művész lelkesedése is mind magasabb fokra hágott. Szinte rengett a színház a viharos tapsoktól. Közkívánatra a „Velencei carneval“ is előadta, oly sajtáságosan, annyi humorral, hogy a közönség többször hangos nevetésben tört ki. A hangverseny többi része is érdekes volt. Nagy közönség.

Szombat, márt. 3. Steger utolsóelőtti föllépteül: „Alvajáró.“ Opera 3 fel. Zenéje Bellinétől. Kedves lyrai opera, mely megérdemlené, hogy (holmi kevésbbé erős Verdi-operák és „Szekely leány“ félek helyett is) minél gyakrabban hozatnék színre. Sajnáljuk, hogy Bignio játéka még mindig nem akar javulni. Szép játék mellett a szép ének kettős élvezetet nyújt.

Vasárnap, márt. 4. „Szökött katona.“ Eredeti népszínmű 3 szak., dalokkal táncszal. Irta Szigligeti. Az est egyik főérdekességét azon körülmény képezte, hogy „Julcsa“ szerepében Bognár Vilma k. a. lépett föl, ki csinos szinpad

alakja, érzés- és erőteljes éneke s élénk könnyű játékaival mind jobban megnyeri a közönség tetszését. Nehány föllépte után itélve, a népszínműnekesnői szakmára őt találjuk legalkalmasabbnak mindazok közt, a kik Hegedűsné óta e hely elnyeréséért több kevesebb sikerrel próbálkoztak.

Hétfő, márt. 5. „Macbeth.“ Opera 4. fel. Verdítől. Kedd, márt. 6. Először „A kupecz.“ Eredeti népszínmű 4. felv. Irta Benkő K. E mű Szegfi Mór regénye után van dolgozva. Nagyon unalmas.

Szerda, márt. 7. Réményi Ede negyedik hangversenye. Ezt megelőzte a „Tiszaháti libácska“ című egy felvonás vigjáték. A közönség tapsa s lelkesedése nőttön nőtt.

Csütörtök, márt. 8. „Rózsa és Rózsika.“ Vigjáték 4 felv. Birchpfeiffer S. után magyar színre alkalmazta Fánchy Lajos.

Szerkesztői mondanivaló.

4974. Győr. Pr. J. A hirdetni való bement a P. U. mult számába; a másik közlemény is talán oda való volna; a „Nyílt tér“-be nem illik, arra pedig legkevésbé, hogy átvételére más szerkesztősegeket is felszólítsunk. A legnagyobb mértékben magántígy.

4975. Zsarnó. M. J. Az ajánlat elkésett. Ha valakinek netalán szüksége lenne még az illető évfolyamra, felhívását közléteendjük.

4976. K. O. P. Nem lehet minden egyes levélre, különösen a beküldözött versekre válaszolnunk. Ily esetben hallgatásunkat is válasznak kérjük vétetni. „Szerkesztői mondanivalóink“, melyek néha, akarunk ellen, tulságos tért foglalnak el, csupán a mulhatatlanul szükséges, vagy kikötött válaszokat képviselik. Be fogja ön ezt látni, ha meggondolja, hogy a lefolyt 2 1/2 hónapban, csupán a sakkügyre vonatkozólag, 359 levelet vettünk Szívesen elolvassuk őket, de mindegyikre válaszolni se nem szükséges, se nem lehetséges. Minden használható közleménynek meg van az ő kisebb nagyobb nyoma lapjainkban.

4977. Haromszék. G. Gy. Ön méltán rosz neven vehetné brassói levelezőnk ezen pontját: „Mindenki, a ki nemes s nemzeti érzelmét táplál e tájon, férfi s nő, ifju s élemedett, jelen volt a (s.-sz.-györgyi) Kazinczy-ünnepélyen“ — ha föl lehetne tenni, hogy a levelezőnek szándéka volt, a jelen nem voltakat megsérteni. Így azonban a fentebbi pont nem egyé a stylaris szabatsóság egy kis hiányánál, melyet a tudósító sietsége kiment, s mely elnézést igen, de haragot nem érdemel. Több ezer olvasónk között bizonyosan egy sem volt, ki azon gondolatra jött volna, hogy Haromszék 40,000 lakosa közül csak azon 7-800 „táplál nemes s nemzeti érzelmét“, kiknek körülményei megengedték, hogy a nevezett ünnepélyen részt vehessenek. S azóta a P. U.-ban adtuk egy kimerítőbb tudósítást is az ünnepélyről, mely az első közlés netaláni hiányait bőven kipótolja.

4978. Szarvas. R. L. A fölszólalást a közölt alakban s a jelen körülmények között közzétenni nem lehet. A tényeket adni fogjuk.

4979. Aggodalmak! M. E. Az I. szám akkor valósulhat csak, ha minden emberi és jogi fogalom végkép eltörültenék a föld színéről. A II-ik sokkal meglepőbb. Kérjük a részletes indokolást, mit igen szívesen, köszönettel vennénk. Mondott szóból ért az ember s jó szándék emberek, ha kimagyarázhatják egymást, könnyen kiegyenlítik a modor körüli eltéréseket, s elismerik az egyik vagy másik oldalon megnyílt tévutat. Addig is fogadjon ön ünnepélyes óvásunkat.

4980. Utijegyzetek. 1859. A folytatás megérkezett. A nyár folytán reméljük a művet közrebocsáthatni.

4981. Gagánfa. Gy. G. Reméljük s ohajtandó, hogy Gál József ur Szentesről körülményesebben tudósítandja a gazdaközönséget új cséplőgépről, melyről lapjaink egyik közelebbi számában röviden emlékeztünk. Ismételnünk kell itt újra, a mit már többször érintettünk, hogy iparosaink mind maguk, mind a közönség érdekében nagyobb mértékben használhatnák fel a hírlapok hirdetéseinek jótékonyását.

4982. Hadház. K. G. A kért levél kiadó-hivatalunkba megérkezett. 4983. Baja. Gergies Imre urnak. A reklamált példány kezdettől fogva rendszeresen küldetik. Méltóztassék az ottani postahivatalnál sürgetni. (Kiadóhivatal.)

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			◉	☾		◉	☾	
Március					Shebat			
11 Vasár.	G 3 Herakl.	G Konst.	28 B 2 Böjt	6 28	5 57	17	11 49	7 39
12 Hétfő	Gergely pápa	Gergely	29 Philemon.	6 21	5 59	18	* *	8 13
13 Kedd	Rozina szüz	Niceph.	1 Márczius	6 20	6 0	19 Jób	1 4	8 52
14 Szerda	Mathild kir.	Mathild	2 Theod.	6 17	6 2	20	2 18	9 44
15 Csütörtök	Kristóf. Long	Kristóf	3 Eutropius	6 15	6 3	21 Jónás	2 58	10 44
16 Péntek	Eusebia	Cyr. Áb.	4 Gerasim.	6 13	6 4	22	3 35	11 51
17 Szomb.	Getrud szüz	Getrud	5 Konon v.	6 11	6 6	23 S. Par	4 6	0 59

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 14-én 10 óra 24 perczkor reggel.

TARTALOM.

Berzsenyi Dániel (arczkép). Z-y K. — Oh hogy hagyjam én itt... Somogyi Ignác. — Egyes kiszakasztott lapok a történet könyvből: I. A nemzet gyásznapja. Papp Zsigmond. — Fehérhegyégi utiképek. IV. (képekkel). — Az Al-Duna szorosai (képpel). — Az időjárásról, Herschell szabályairól (vége). Brassai. — Tarház: Berzsenyi szobra ügyében. — A magyar Akadémia palotája. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. Mi ujság? Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utcza 12. sz.)